

กฎหมาย มรดก

เรียงโดยกฎหมาย
รณดี ไชยอุดมกร
ตี

นาย เชียง เนติบัณฑิต

งานศึกษา ของ

พระยา มหิธร มนูญกรณ์ โภคสจฺจน

(ตอกเตอร์ โต กิจมา เขา)

พิมพ์ที่ โรงพิมพ์พานิชศุภผล

กรุงเทพ ฯ

๒/๕๐

๑๖ ๙.๑. ๕๐/๓๗

คำนำครั้งที่ ๓๑

กฎหมายมรดกพิมพ์ครั้งที่ ๒ นี้ ข้าพเจ้าได้เรียบเรียงเพิ่มเติม
ข้อความขึ้นมากกว่าครั้งก่อน โดยอาศัยคำพิพากษาศาลฎีกา ที่
ฟังคดีขึ้นในชั้นหลัง ข้าพเจ้าไม่สงสัยว่าจะไม่มีประโยชน์ยิ่ง
กว่าเก่า - ช.

วันที่ ๓ กันยายน พ.ศ. ๒๔๕๖.

คำนำครั้งที่ ๑.

กฎหมาย มรดก เล่มนี้ ข้าพเจ้า ได้รวบรวมไว้แต่ครั้งยังเป็น
นักเรียนอยู่ แต่ได้ใช้เป็นประโยชน์ในการศึกษาส่วนตัว ข้าพเจ้า เต็ม
มาจนวันเข้าสอบได้ ครั้นเมื่อข้าพเจ้าได้รับเกียรติยศเนติบัณฑิตแล้ว
ก็ได้ตัดแปลงเพิ่มเติมขึ้นอีกเล็กน้อย คือเติมความเห็นของข้าพเจ้า
ลงบ้างหวังใจว่าจะมีประโยชน์แก่นักเรียนแต่หมอบกฎหมายบางท่าน
ตามสมัยที่ตำหรับตำรายังขาดแคลน อันที่จริงข้อความทั้งหลายใน
เล่มนี้ไม่เลิศล้ำอะไร เป็นแต่รวบรวมรัตมตกฎหมายแต่ฎีกาต่าง ๆ
ที่กระจัดกระจายลำบากแก่การพลิกค้นนั้นมาเรียงลำดับกันเข้า แต่
แบ่งเป็นหมวดเป็นหมู่ให้ดูง่ายเท่านั้น ท่านผู้ศึกษาคงไม่เคียดใน
ข้อที่สมุดเล่มนี้จะช่วยย่นเวลาเรียนกฎหมายมรดกของท่านให้น้อยลง
หลายร้อยชั่วโมง

ข้าพเจ้าได้ทำสารบาณละเอียดไว้ข้างท้าย เพื่อพลิกค้นได้เร็ว
เมื่อต้องการ อนึ่งถ้อยคำเป็นอันมากข้าพเจ้าได้ใช้คำย่อ ซึ่งถ้า
ท่านพิจารณาดูแบบเดี่ยวรวดเดียว ท่านก็จะอ่านได้สะดวกดี

นายเซียงเนติบัณฑิต.

๒๘๘-๘, สำนักแยก, กรุงเทพฯ

วันที่ ๓ ธันวาคม รัตนโกสินทร ศก ๑๓๑๓

แบบ คำ ย่อ

คำ ว่า		หมาช ความ ว่า
ก. — ข.	=	คดี ใน ระหว่าง ก. โจทย์ ข. จำเลย
ก ^๕ หน.	=	ลักษณะ ก ^๕ หน ใน กฎหมาย ราชบุรี
กฎ. ยุติ.	=	กฎ เสนาบดี กระทรวง ยุติธรรม
กฎห. ต. อาญา	=	กฎหมาย-ลักษณะ อาญา
ชบถ คัก.	=	ลักษณะ ชบถ คัก ใน กฎหมาย ราชบุรี
จ.	=	จีน
ฎีกา ๑/๓๓๐	=	คำพิพากษา ศาล ฎีกา ที่ ๑ คัก ๓๓๐
พ.	=	นำ หรือ นาย
พ. ร. บ.	=	พระราชบัญญัติ
พ. ร. บ. มรดก ๓๒๓	=	พระราชบัญญัติ เพิ่มเติมลักษณะ มรดก คัก ๓๒๓
พิจ. แห่ง	=	พระราชบัญญัติ วิธี พิจารณาความแห่ง คัก ๓๒๗
ม.	=	มาตรา
มรดก.	=	ลักษณะ มรดก ใน กฎหมาย ราชบุรี
รับ ฟ้อง.	=	ลักษณะ รับ ฟ้อง ใน กฎหมาย ราชบุรี
ค.	=	ศาล
ทด.	=	ทดวง
อ.	=	อ่าแดง

เลข ช่าง ทำย กฎหมาย ลักษณะ ค้าง ๆ เชน เลข สำหรับ บท ใน
กฎหมาย ราชบุรี

บานแพนง

หมวด	๓.	มรดก, อำนาจ แล ความ รับผิดชอบ ใน มรดก, กรรมสิทธิ์, มรดก ความ.	หน้า	๓.
หมวด	๔.	วิธี แบ่ง มรดก ชาย	หน้า	๓๓.
หมวด	๓.	วิธี แบ่ง มรดก หญิง ที่ เป็น เมีย ชาย	หน้า	๓๗.
หมวด	๕.	วิธี แบ่ง มรดก หญิง ที่ ไม่มีผัว	หน้า	๔๐.
หมวด	๕.	มรดก ภาค ญาติ	หน้า	๔๐.
หมวด	๖.	มรดก ภาค ภรรยา	หน้า	๔๕.
หมวด	๗.	มรดก ภาค บิดา มารดา	หน้า	๔๗.
หมวด	๘.	วิธี แบ่ง มรดก ทรัพย์สิน กัน	หน้า	๔๗.
หมวด	๘.	เหตุ ที่ ทำ ให้ อำนาจ รับผิดชอบ มรดก หาย ไป หรือ เปลี่ยนแปลง ไป	หน้า	๔๘.
หมวด	๓๐.	หนี้ มรดก	หน้า	๕๑.
หมวด	๓๑.	ปกครอง มรดก	หน้า	๕๑.
หมวด	๓๒.	พินัยกรรม	หน้า	๕๕.
หมวด	๓๓.	อายุ ความ มรดก	หน้า	๕๐.
หมวด	๓๔.	คดี ความ มรดก	หน้า	๕๕.
		ตำราบ้าน เถี่ยด	หน้า	๕๘.

กฎหมาย มรดก

หมวดหนึ่ง

มรดก, อำนาจ แล ความ รับผิดชอบ ใน มรดก, กรรมสิทธิ์,
มรดก ความ

มรดก คือ อะไร

มรดก คือ ทรัพย์สิน ของ ผู้ตาย เช่น เมื่อ ก มีชีวิต
อยู่ ก มี ภรรยา, มี ลูก แต่ มี บ้าน เรือน แล ก ตาย
ภรรยา, ลูก แต่ บ้าน เรือน เหล่า น เป็น มรดก ของ ก.
ถ้า แล อำนาจ หรือ ความ รับผิดชอบ ได้ เกิด ขึ้น ใน ระหว่าง
ผู้ มรณภาพ ยัง มีชีวิต อยู่ อำนาจ แล ความ รับผิดชอบ
ที่ ตก มา กับ ทรัพย์สิน มรดก ของ ผู้ มรณภาพ ด้วย เช่น
ผู้ มรณภาพ เป็น เจ้า น โคร ผู้ จดการ แม่ง หรือ ผู้ รับผิดชอบ
มรดก มี อำนาจ บังคับ ลูกหนี้ ให้ ใช้ หนี้ เข้า ใน กอง มรดก
ได้ หรือ เช่น ผู้ มรณภาพ เป็น ลูกหนี้ โคร เจ้า หนี้ มี
อำนาจ เรียก หนี้ จาก กอง มรดก ได้ เหมือน กัน ทั้ง ถ้า

มรดก ๓.

กฎหมาย ๓๖, ๒๖. ๐๒/๒๕๖๑ ประสงค์ ให้ เข้าใจ ว่า ผู้ รับผิดชอบ มรดก ไม่ได้ เป็น ผู้ รับผิดชอบ อำนาจ

แต่ ความ รับผิดชอบ แทน ผู้มรดกภาพ ด้วยตนเอง อานาจ
 แต่ความ รับผิดชอบ เป็น แต่คิดมาใน กอง มรดก เท่านั้น ถ้า
 หากว่า ผู้รับ มรดก ต้อง รับ อานาจ แต่ ความ รับผิดชอบ
 แทน ผู้มรดกภาพ แล้ว การ รับ มรดก ก็ อาจ เท่า
 กับ การ รับ ความ รับผิดชอบ เช่น ผู้มรดกภาพ มี มรดก
 ราคา ๘๐ ซึ่ง แต่เป็น หนี้ เขาถึง ๓๐๐ ซึ่ง ผู้รับ
 มรดกมี ต้อง เข้า หนี้ ตนเอง ๒๐ ซึ่ง หรือ ตามกฎหมาย
 การ รับ มรดก หา เป็น เช่น นั้น ไม่ ผู้รับ มรดกมี แต่ ได้
 หรือ เสมอ ตัว เท่านั้น ไม่ ต้อง ควัก กระเป๋า คนเอง
 ถ้า เป็น หนี้ เขา มาก แต่ มรดก มี น้อย ก็ ต้อง ใช้ ตาม
 น้อย ขาด เท่าไร เป็น เศรษฐี ของ เจ้า หนี้ แต่ ส่วน
 เป็น เจ้า หนี้ ใคร มี อานาจ เรียก ร้อง ได้ เต็ม จำนวน
 ที่เรียกว่า อานาจ แต่ ความ รับผิดชอบ คิดมาใน กอง มรดก
 เป็น ดัง กล่าว มา นี้. อีก นัย หนึ่ง จะ เรียกว่า "กอง
 มรดก นั้น คือ ทวิพัยกับ อานาจ แต่ ความ รับผิดชอบ
 ของ ผู้มรดกภาพ ซึ่งมี อยู่ ภาย หลัง มรดกภาพ" ก็ได้.
 แต่ มี คดี เป็น อัน มาก ที่ อานาจ แต่ ความ รับผิดชอบ
 ไม่ได้ คิด มาใน กอง มรดก ด้วย ความ มรดกภาพ
 นั้น กระทำ ให้ ผู้มรดกภาพ หหมด อานาจ แต่ พ้น จาก
 ความ รับผิดชอบ เช่น ก มี หนี้ ตี ในการ บั้น รูป
 ก รับผิดชอบ บั้น รูป ขาย ให้ ข ก บั้น ยังไม่ หนี้ แล้ว

ฎ หนี้ ๓๓.

อานาจ แต่ ความ รับผิดชอบ.

หลวงประดิษฐ ๑

ว่าด้วย ฉัญญา ก ตาย อานาจ ของ ก ที่จะเรียกค่าจ้าง แด่น้ำที่ หรือ ความ รับผิดชอบ ของ ก ที่จะต้องปั้นรูป ให้ ข ก็ เป็น อัน ระวัง หา ได้ คิด มา กับ ก ของ มรดก ไม่ แต่ ถ้า ก ได้ปั้นรูป ให้ แก่ ข แล้ว บริบูรณ์ แล้ว จึง ตาย อานาจ ที่ ก จะ ได้ รับ ค่าจ้าง นั้น ไม่ สูญ เสีย ยัง คิด มา ใน ก ของ มรดก ด้วย ผู้รับมรดก อ่าง อานาจ น พอง เรียก ค่าจ้าง มา บวก เข้า ใน ก ของ มรดก ได้.

คดี ชนิดไร อานาจ แด ความ รับผิดชอบ ต้อง หหมด หรือ ยัง อยู่ เมื่อ มรณภาพ นั้น ต้อง ศึกษา กฎหมาย ลักษณะ ต่าง ๆ เป็น แพนก ๆ ไป เช่น ใน คดี ประทุษสุรร้าย หลวง พิณิต ๑ ส่วน แพง เมื่อ ผู้ ประทุษสุรร้าย หรือ ผู้ถูก ประทุษสุรร้าย ว่าด้วย ประทุษสุรร้าย ฝ่าย ไต ฝ่าย หนึ่ง ตาย ตาม ธรรมดา มี หลัก ว่า คดี ส่วน แพง น.๗๕. ส่วน ตัว ตาย ตาม ตัว แต่ ก็ ยัง มี ข้อ ยก เว้น ที่ อานาจ พอง หรือ นำ ที่ ถูก พอง หา ได้ หหมด ไป ไม่.

ก หน ๓๖. หนึ่ง ได้ ถ้าว แล้ว ว่า มรดก นั้น เป็น แต่ ททรัพย์ ของ ผู้ มรณภาพ เพราะ ฉนั้น เมื่อ อานาจ หรือ ความ รับผิดชอบ คิด มา ด้วย แล้ว เป็น นำ ที่ ผู้จัดการ แม่ง หรือ ผู้รับ มรดก จะ จัดการ ใช้ อานาจ หรือ จัดการ ให้ เป็น ไป ตาม ความ รับผิดชอบ นั้น.

มรดก ผัวเมีย เมื่อ ผัว เมีย มี ททรัพย์ สมบัติ ระคน ปน กัน อยู่ แด ฝ่าย ไต ฝ่าย หนึ่ง ตาย ททรัพย์ นั้น หา ใช้ มรดก ทั้ง หหมด

ฎีกา ๒๕๗/๑๒๐

น. จุ้ย-น. ชิค.

ไม่ ถ้าผู้ หรือ เมีย ฝ่ายใด ฝ่ายหนึ่ง ตาย ที่ จะ รู้
 ว่าผู้ หรือ เมีย ฝ่าย ที่ ตาย มี มรดก เท่าไร ก็คือ ให้ดู
 ว่า ถ้าผู้ เมีย อย่างกัน ทรัพย์สิน จะ เป็น ของ ฝ่ายใด เท่าไร
 เช่น ก เป็นผู้ ข เป็นเมีย มีสินเดิมฝ่ายละ
 ๓๐๐ บาท เกิด สมรส ด้วยกัน ๓๐๐ บาท ก ตาย
 ถ้า ก ข อย่างกัน ก จะ ได้ทุน ๓๐๐ บาท คืน แด
 ได้ สมรส ๒๐๐ บาท รวมเป็น ๓๐๐ บาท ข จะ ได้
 ทุน ๓๐๐ บาทกับ สมรส ๓๐๐ บาท รวมเป็น ๒๐๐ บาท
 เพราะ ฉะนั้น ถ้า ก ตาย มรดกของ ก ก็คือ ๓๐๐ บาท.

เปลี่ยน กรรมสิทธิ์

เมื่อผู้ใด มรณภาพ ความ ปกครอง แด กรรมสิทธิ์ ใน
 มรดกนั้น ย่อม เลื่อน ไป อยู่ในมือ บุคคล ผู้อื่น คน เดียว
 หรือ หลาย คนก็ได้ เป็น ญาติ หรือ มิใช่ ญาติ ก็ได้ บุคคล
 ผู้อื่น นั้น อาจ มี กรรมสิทธิ์ ใน มรดกของ ผู้ตาย ได้ ด้วย เหตุ
 ๓ ประการ คือ

- (๑) โดย ได้รับ ส่วนแบ่ง.
- (๒) โดยได้ เข้า ปกครอง แวดังคน เป็นเจ้าของ โดย
 ดำรง มา นาน.
- (๓) โดย ผู้ตาย ยก ให้.

การ แบ่ง ส่วน

(๑) ใน กฎหมาย มรดก บัณฑิตใน ส่วนอื่น ไม่

ผู้สำคัญ แต่ ยุ่ง ยาก เท่า ใน ส่วน ที่ จะ แบ่ง ทรัพย์สิน ออก เป็น ภาค เป็น ส่วน ให้ คน ชนิด นั้น เท่านั้น ชนิด นั้น เท่านั้น ศาล ต้อง พิจารณา ดู ประเภท ผู้ มรดกภาพ แต่ ชนิด บุคคล ที่ จะ รับ ส่วน แบ่ง ด้วย กฎหมาย บัญญัติ วิธี แบ่ง ไว้ ต่าง กัน.

รับฟ้อง ๒๓.

การฟ้องขอให้ศาลแบ่งมรดกนั้น ตามธรรมดา ต้องฟ้องภายใน ๓ ปี นับตั้งแต่มรดกตก (ดูหมวดอายุความ) ถ้าญาติผู้ใดเป็นผู้ที่ควรได้รับมรดกตามกฎหมายแต่ญาติผู้หนึ่งได้ปกครองทรัพย์สินมรดกมาโดยอ้างเกินกว่า ๓ ญาติอื่น ๆ ฟ้องขอให้เรียกทรัพย์สินนั้นมาแบ่งไม่ได้ (ดูหมวดปกครอง) แต่ถ้าญาติหลายคนได้ปกครองมรดกกองนั้นมาด้วยกัน มรดกนั้นเป็นของกลางในระหว่างญาติที่ปกครองมาด้วยกัน แต่ผู้ใดฝ่ายหนึ่งฟ้องขอให้ศาลเรียกมาแบ่งได้ถึงเกิน ๓ ปีแล้วก็ได้.

ฎีกา ๑๘๘/๑๓๘

อ. จำ-น. โด.

ฎีกา ๒๓๕/๑๒๘

อ. จู-น. บุตรี.

เพราะฉะนั้น การแบ่งมรดกเมื่อพ้น ๓ ปีแล้วจึงเป็นดังนี้ คือ (๑) สิ่งใดที่ยังปกครองอยู่ด้วยกัน แบ่งได้ตามส่วนในกฎหมาย (๒) สิ่งใดที่ไม่ได้ปกครองด้วยกันไม่ต้องแบ่ง.

(กฎหมายมรดกเป็นกฎหมายเก่า ซึ่งได้ตราขึ้นไว้ตั้งแต่ครั้งรัชกาลพระบาทสมเด็จพระเอกาทศวรรค์

ประมาณ ๓๐๐ ปีมาแล้ว ข้อบัญญัติในบางแห่งเมื่อ
 เทียบกับ กาด สมัย โฉนด ก็ เป็น ยุติธรรม ดี แต่ มา สมัย
 นี้ กิจการ แล ขนบ ธรรมเนียม ได้ เปลี่ยน แปลง ผิด กว่า
 แต่ก่อน มาก เมื่อ เอา ข้อบัญญัติ นั้น ๆ มา เทียบ ตู กับ
 สมัย นี้ ก็ กัดบ ทำให้ เห็น ว่า ไม่ เป็น ยุติธรรม แก่ คู่ ความ
 เพราะ ฉนั้น ใน คดี เรื่อง โสภี ศาสตร์ เห็น ว่า กฎหมาย แบ่ง มรดก
 ผิด ความ ยุติธรรม มาก ก็ ไป รด เกตุฯ ให้ ศาสตร์ มี อำนาจ
 นำ ความ ขนกราบ บังคม ทูล พระกรุณา ขอ พระราชทาน พระ
 บรม ราชวินิจฉัย เป็น พิเศษ ได้.)

ฎีกา ๔๕๕/๑๒๓
 อ. กั้น-อ. แพ.
 กฏ. ยุติ. ที่ ๓๓.
 มรดก ๔๕.

อนึ่ง ใน การ แบ่ง มรดก นั้น ไม่ จำเป็น ต้อง พ้อง ขอ ให้
 ศาสตร์ แบ่ง เสมอ ไป บรรดา ญาติ ที่ จะ ได้รับ มรดก ด้วย
 กัน จะ ตก ลง แบ่ง บั้น มรดก กัน เอง ก็ ได้ แต่ เมื่อ แบ่ง
 บั้น กัน เสร็จ แล้ว ไป แล้ว จะ เรียก คั้น มา แบ่ง กัน
 ใหม่ ไม่ ได้

ฎีกา ๓๗๓/๑๒๓
 อ. สุน-สุน โภคา.

ส่วน การ ตก ลง จะ แบ่ง บั้น กัน นั้น ไม่ จำเป็น ต้อง
 ทำ เป็น ฉาย ถักษณ อักษร สัญญา กัน ด้วย ปาก เป่า
 ก็ พ้อง ร้อง กัน ได้ อีก ประการ หนึ่ง ส่วน ที่ ตก ลง จะ แบ่ง
 กัน นั้น ก็ ไม่ จำเป็น ต้อง แบ่ง ตาม ส่วน ใน กฎหมาย
 จะ ตก ลง แบ่ง กัน อย่างไร ๆ ก็ ได้ เว้น เสีย แต่ จะ เป็น
 การ เสีย เปรียบ กัน เหลือ เกิน จน กระทำ ให้ ศาสตร์ ระแวง ว่า
 เป็น สัญญา ที่ เกิด ขึ้น โดย ฝ่าย หนึ่ง ไม่ มี ความ ตก ลง

อัน บริสุทธิ์.

ในการ แบ่ง มรดก นอกจาก ศาล จัด แบ่ง ให้ หรือ
ญาติ ศาลลง จัด แบ่ง กันเอง ยังมีอำนาจ ตั้ง ผู้ใด ผู้หนึ่ง
ให้เป็น ผู้จัดการ มรดก ได้ ผู้จัดการ แบ่ง มรดก อาจ
เป็นผู้ที่ ได้ รับ อำนาจ จากผู้ มรณภาพ โดย ตรง ที่ เดียว
ก็ได้ หรือ โดย พวก ญาติ ปวอง ตอง กัน มอบ อำนาจ
ก็ได้ หรือ ถ้า ญาติ ร้อง ขอ ให้ ศาล ตั้ง ผู้จัดการ มรดก
ก็ได้ การ ตั้ง ผู้จัดการ แบ่ง มรดก จะต้อง ตั้ง โดย
วิธี โท กฎหมาย ไม่ชัด ใน คดี พระยา บริรักษ์ โจทย์
อ่าแดง กิม ใช้ จำเลย ผู้ตาย ได้ ตั้ง ผู้หนึ่ง ด้วย วาจา ให้
เป็นผู้ ผู้จัดการ แบ่ง มรดก ของ ตน แต่ ผู้นั้น ได้ จัดการ
มรดก ตาม คำสั่ง ของ ผู้ตาย โดยผู้ที่ จะ ได้ รับ มรดก ไม่
ได้โต้แย้ง มา นาน ศาล ฎีกา ตัดสิน ว่า การ ที่ ผู้จัดการ
แบ่ง มรดก ทำ ไป นั้น ไม่ผิด

ฎีกา ๕๗๖/๓๒๗
พระยาบริรักษ์-
อ. กิม ใช้.

ปกครอง มรดก
ให้ มรดก

- (๒) มรดก ที่ผู้ใด ปกครอง มา จะเป็น สิทธิ ได้ เมื่อ
ไร่นั้น จะ ได้ อธิบาย ไว้ ใน หมวด ปกครอง มรดก
- (๓) ได้ กล่าว มา แล้ว ว่า บุคคล อาจ มี กรรมสิทธิ์
ในทรัพย์ มรดก โดยผู้ มรณภาพ ยก ให้ การ ให้ มรดก
นี้ อย่า เข้าใจ ปน กัน กับ การ ยกทรัพย์ ให้ เป็น สิทธิ แก่ ใคร
โดยเสนาหา แต่ ใน เวลา ที่ผู้ ให้ ยังมีชีวิต อยู่ การ ให้
มรดก นั้น หมายความว่า จะ ให้ เป็น สิทธิ ต่อ เมื่อ ผู้ ให้

พิณัยกรรม

ตาย ในการ ให้ ททรัพย์ มรดก นั้น กฎหมาย บังคับ
 โดย เฉพาะ ว่า ต้อง ให้ โดย ทำ พิณัยกรรม จะ ให้
 โดย วิธี อื่น ไม่ได้ พุท บัวย หนัก คิด ว่า ตน จะ ตาย
 ได้ ทวาย ลูก กุญแจ ตั้ ททรัพย์ ให้ แก่ พระถต โจทยั แต่
 พุท หา ได้ ตาย ใน ครั้ง นั้น ไม่ พุท หาย บัวย ต่อ มา อีก
 ๕ เดือน จึง ตาย ใน ระหว่าง เมื่อ หาย บัวย แล้ว นั้น

ฎีกา ๖๘๓/๑๒๓
 พระถต-ชนรักษา.

พุท กัถึ พระถต กัถึ หา ได้ แดงดง ให้ เห็น ว่า พระถต
 มี อำนาจ ใน ททรัพย์ นั้น อย่างไร ไม่ ค่าง ฎีกา วินิจฉัย ว่า
 “ทาง ที่ พระถต จะมี อำนาจ พอง เรียก ททรัพย์ สมบัติ ของ
 พุท นั้น ก็ มี แต่ จะ พอง เรียก เหมือน อย่างไร เป็น ของ ยก
 ให้ โดย มี พิณัยกรรม เท่านั้น แต่ เมื่อ ไม่มี พิณัยกรรม
 ที่ จะ สืบ ดั่ง นั้น แล้ว พระถต ก็ ไม่
 มี อำนาจ พอง ได้ ”

ฎีกา ๕๕๘/๑๒๘
 น. ท่วม-น. ยา

การ อพิศ มรดก ทวาย วัดนั้น ต้อง อพิศ โดย มี พิณัยกรรม
 เหมือน กัน ถึง ผู้รับ เป็น วัด กัถึ

ไม่มีผู้รับ

มรดก ๔๘,๑๔

ผู้ใด มรณภาพ ถ้า แดหา ภรรยา แด ญาติ ผู้ ซึ่ง ควร
 จะ ได้ รับ มรดก ไม่ได้ เสีย เลย ที่ เดียว ททรัพย์ มรดก
 ทั้ง หมด นั้น ให้ ส่ง เข้า ท้อง พระคลัง หลวง เช่น ก. ตาย
 บุตร ภรรยา ก. เป็น ความ มรดก กัน ใน ค่าง ใน
 ระหว่าง พิจารณา บุตร ภรรยา ก. ตาย ตาม กัน หมด
 แด ปรากฏ ว่า ตระกูล ของ ก. เป็น อัน สำคัญ เช่น นั้น ค่าง

จะส่งทรัพย์มรดกทั้งหมดนั้นไว้เป็นของหลวง.

มรดก ความ.

เนื่องจากอำนาจแก่ ความรับผิดชอบ ใน กอง มรดก
ที่กล่าวมาข้างต้น เมื่อผู้ใดมีคดีในโรงศาล เป็น
โจทก์หรือจำเลย ในคดีแพ่งก็ดี หรือเป็นผู้ยื่นคำร้อง
มีผลประโยชน์อยู่ในคดีก็ดี และผู้นั้นมรณภาพลง
ระหว่างพิจารณา คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งมีอำนาจร้อง
ขอให้ศาลเรียก ผู้รับมรดก ผู้ปกครองมรดก หรือผู้
จัดการมรดก ของฝ่ายที่มรณภาพ มารับรู้ ความเรื่อง
นั้นต่อไปได้ หรือศาลจะเรียกใครที่สมควรให้รู้
ความแทนผู้ตายก็ได้.

พ.จ. แพ่ง.

ม. ๓๒๘

ผู้รับมรดกของคู่ความฝ่ายที่มรณภาพ จะร้อง
ขอรับรู้ความแทนผู้มรณภาพต่อไป โดยคู่ความอีก
ฝ่ายหนึ่งไม่ได้ร้องขอก็ได้ ข้อสำคัญมีว่า ผู้ซึ่งจะ
รับมรดกความได้ต้องเป็นผู้มีผลประโยชน์เกี่ยวข้องกับ
ทรัพย์สมบัติของผู้ตายอยู่ด้วย แต่ไม่จำเป็นว่าผู้
นั้นต้องเป็นญาติ. เช่น ก. เป็นหนี้เขา มาก
ทรัพย์สมบัติของ ก. ไม่มีพอใช้หนี้ แต่ ก. มีคดี
อยู่เรื่องหนึ่ง (ยังอยู่ระหว่างพิจารณา) ซึ่งถ้า ก.
ชนะ ก. จะได้เงินมาใช้หนี้ของ ก. ก. ตายเสีย

ระหว่าง ความ แต่ ไม่มีญาติคนใด เข้า เกี่ยว ของ มรดก
ของ ก. ศาลอาจ อนุญาต ให้ เจ้า หนี้ ของ ก. ด้ ความ
แทน ก. ได้ เพราะ เจ้า หนี้ มี ผล ประโยชน์ เกี่ยว
แก่ ทรัพย์ สัมบัติ ของ ก. ยิ่ง กว่า คน อื่น

กฎห. ด. อาญา การ รับ มรดก ความ นั้น รับ กัน ได้ แต่ ใน คดี แพ่ง ใน
คดี อาญา รับ ไม่ได้ ถ้า แม้ ว่า ด้ ความ ผู้ มรดก ภาพ ใน
ระหว่าง พิจารณา เป็น จำเลย คดี ต้อง เลิก กัน ไป อำนาจ
กฎห. ด. อาญา พ้องร้อง เป็นอื่น ด้ รับ ด้ ความ มรดก ภาพ ของ จำเลย นั้น
ม. ๗๗. ถ้า ราชฎร เป็น โจทย์ ใน คดี อาญา แต่ โจทย์ มรดก ภาพ ระ
หว่าง พิจารณา เห็น ว่า ศาล ต้อง แจง ความ ให้ พนักงาน
อัยการ ทราบ แต่ ตาม น้ ที่ อัยการ พนักงาน อัยการ มี
อำนาจ ดำริห์ ว่า จะ ควร ว่า ความ เรื่อง นั้น ต่อ ไป หรือ ไม่
(เหมือน คดี ที่ โจทย์ ละ ทัง เสีย นั้น - พระธรรมนูญ ศาล
ยุติธรรม ศก ๑๒๗ ม. ๓๕.)

หมวด ๒.

วิธี แบ่ง มรดก ชาย.

เมื่อ ผู้มรดกภาพ เป็น ชาย กฎหมาย บัญญัติไว้
 แบ่ง มรดก ต่าง กัน ตาม บรรดาศักดิ์ แต่ ตาม เครือ
 ญาติ ของ ชาย ควร ถือ เป็น หลัก ใน ใจ ไว้ ชั้น หนึ่ง
 ก่อน ว่า มรดก ชาย นั้น ต้อง แบ่ง ออก เป็น ๔ ภาค คือ
 ภาค หลวง ๓ ภาค บิดา มารดา ๓ ภาค ภรรยา ๓ แต่
 ภาค ญาติ ๓.

ภาค หลวง

มรดก ๓, ๓.

มรดก ภาค หลวง ต้อง มี คือ เมื่อ ผู้มรดกภาพ เป็น ผู้มี
 บรรดาศักดิ์ มา ๕๐๐ ขึ้น ไป แต่ ใน ข้อ ต่อ ไป นี้ การ
 แบ่ง มรดก ไม่ ต้อง มี ภาค หลวง คือ

มรดก ๓, ๒.

(๑) เมื่อ ผู้มรดกภาพ ที่มี ศักดิ์มา ๕๐๐ ไว้ ชั้น ไป
 นั้น เป็น ผู้มี บำ เหน็จ หรือ บำนาญ อย่าง ไต อย่าง หนึ่ง ใน
 ราชการ.

พราหมณ์

มรดก ๓๘.

(๒) เมื่อ ผู้มรดกภาพ นั้น เป็น พราหมณ์ ถึง แม้
 มี บรรดาศักดิ์ กิต.

มรดก ๕๓.

(๓) เมื่อ ผู้มรดกภาพ นาคำกว่า ๕๐๐ไว้.

ภาคบิดามารดา
มรดก ๕.

ถ้าผู้มรดกภาพ ไม่มีบิดามารดา ทั้ง ๒ คน การ
แบ่งมรดก ก็ไม่ต้องมีภาคบิดามารดา แต่ถ้าบิดา
มารดา ยังมีชีวิตอยู่ ทั้ง ๒ คน หรือ แต่คนใดคนหนึ่ง
การแบ่งก็ต้องมีมรดกภาคนี้ ส่วนการแบ่งคือไป
จะเป็นอย่างไรนั้น จะได้กล่าว ในหมวดมรดกภาคบิดา
มารดา.

ภาคภรรยา
มรดก ๓, ๔.

ผู้มรดกภาพ นาน ๕๐๐ ไร่ขึ้นไป ไม่มีภรรยา มรดก
ภาคภรรยา ให้ยกเป็นภาคหวดงด้วย อีกภาคหนึ่ง จึง
คงเป็นว่าถ้า ก นาน ๕๐๐ ไร่ถึงแก่กรรม ก ไม่มี
ภรรยา แต่มีบุตรแต่บิดา ก มีมรดก ๘๐๐๐ บาท
แบ่งออกเป็น ๕ ภาคได้ภาคละ ๒๐๐๐ บาท เป็นภาค
หวดงเสีย ๒ ภาค ๔๐๐๐ บาท บุตรแต่บิดา ได้ฝ่ายละ ๑
ภาค เป็นเงิน ๒๐๐๐ บาท นี้เป็นข้อบังคับของ
กฎหมาย แต่ยังไม่เคยเห็นตัวอย่างที่ศาลได้
พิพากษาอย่างนี้.

ผู้มรดกภาพ นานต่ำกว่า ๕๐๐ ไร่ แต่ไม่มีภรรยา
มรดกไม่ต้องแบ่งออกเป็นภาคภรรยา เมื่อผู้มรดกภาพ
มีภรรยาจึงต้องแบ่งภาคนี้ แต่ถ้ามีภรรยาหลายคน
มรดกภาคภรรยาต้องแบ่งออกเป็นส่วนตาม ยศของภรรยา

นั้น ๆ (ให้ดู หมวดว่า ด้วย มรดก ภาค ภรรยา)

เรือน หอ
ฎีกา ๘๒๗/๑๒๓๓
น. คู่ต้อย-
อ. กตัต
ชาย คาย ยัง ไม่ ทน เกิด บุตร ด้วย กัน เรือน หอ ซึ่ง
เป็น มรดก นน ต้อง คน ให้ แก่ บิดา มารดา ญาติ ฝ่าย ชาย ทั้ง
หมด หญิง ไม่มี ส่วน ได้

ฎีกา ๖๖๔/๑๒๓๘
น. จวน-อ. อ่อง น่า ดง)
(เรื่อง เรือน หอ นี้ ชาว เจ้า ยัง เห็น ค้าง ไข้อยู่ จึง

ภาค ญาติ
พ. ร. บ. มรดก
ปี ๑๒๑ พ. ๓ (๓)
มรดก ภาค ญาติ นน ต้อง มี เสมอ เว้นไว้ แต่ ผู้ มรณ
ภาพ ไม่มี บุตร หหลาน สืบ สาย โดหิต แต่ ไม่มี พี่น้อง รวม
บิดา มารดา แต่ บิดา มารดา ทั้ง สอง คน หรือ คน ใด คน
หนึ่ง ยังมี ชีวิต อยู่ การ แบ่ง มรดก จึง ไม่ ต้อง มี ภาค ญาติ
ส่วน ถ้า แม้ ว่า มี มรดก ภาค ญาติ แล้ว จะ ได้ แก่
ใคร บ้าง นั้น ให้ ดู หมวด ว่า ด้วย มรดก ภาค ญาติ.

ผู้ มี บรรดา คักดี
มรณภาพ.
มรดก ๓, ๑.
ได้ กล่าว แล้ว ว่า ถ้า ผู้ มี บรรดา คักดี นาน ๕๐๐ ไร่ ขึ้น
ไป มรณภาพ มรดก ต้อง แบ่ง ภาค หดวง ด้วย อีก ภาค
หนึ่ง แต่ นอก จาก นี้ เครื่อง พทยา ก ต้อง คน หดวง ด้วย
เหมือน กัน.

คือ เมื่อ ผู้ มี บรรดา คักดี นน มี บ้าน เหม่ หรือ บ้าน านู แต่

อย่างใด อย่างหนึ่ง ใน ราชการ การ แบ่ง มรดก จึง ไม่
 ต้อง มี ภาค หลวง เถย แต่ เครื่อง พักยา ยัง คง ต้อง คั้น
 มรดก ๓. ๒. ถ้าผู้มรดกภาพ มี ทั้ง บ่าเห็นใจ แด บ่านาญ กฎหมาย จึง
 อนุญาต ทั้ง พักยา แด มรดก คือ ไม่ ต้อง คั้น พักยา แด
 ไม่ ต้อง แบ่ง มรดก เป็น ภาค หลวง.

พักยา

พักยา นั้น พระเจ้า พยาเชอ กรมหมื่น ราชบุรี ดิเรก ฤทธิ
 ทรง อธิบาย ว่า “เป็น สิ่ง ซึ่ง พระเจ้า อยู่ หัว พระราชทาน
 สำหรับ ความ ชอบ ใน ตำแหน่ง หรือ เกียรติยศ หรือ สิ่ง
 ซึ่ง พระราชทาน พระบรมราชานุญาต ให้ สร้าง ทำ ขึ้น ใช้ ได้
 ใน การ ประดับ ยศ แห่ง ตน” ใน สมัย นั้น มี พระราช
 บัญญัติ เปลี่ยน แปลง กฎหมาย เดิม เช่น เครื่อง ราช
 อิศริยาภรณ์ บาง อย่าง ต้อง ตั้ง คั้น บาง อย่าง พระราช
 ทาน เป็น สิทธิ ศดอด มัคร หลาน ต่อ ไป จะ ถือ ตาม
 กฎหมาย มรดก อย่าง เดียว ไม่ ได้.

บ่าเห็นใจ บ่านาญ

บ่าเห็นใจ บ่านาญ คือ ความ ชอบที่ ได้ กระทำ เป็น พิเศษ
 มี คุณ ต่อ บ้าน เมือง ท่าน จัด ไว้ เป็น ๕ ประการ คือ

ขบถ ก๊ก ๓๐, ๓๑.

- (๑) อาสา งาน พระราชสงคราม รม ชนะ สักรุ.
- (๒) เขา พวก พี่น้อง มา อาสา รม สักรุ.
- (๓) อาสา ปลอม พด เข้าไป สืบ กิจการ ใน กองทัพ
 ของ ข้าศึก ได้.
- (๔) พิพาทษา คดี ขบขัน ให้ สำเร็จ ไป ได้ โดย ความ

ชอบ ชรรณ.

(๕) คิด อ่าน จัด การ บำรุง พระราช ทรพย์ ชน โดย
ชอบ ชรรณ.

แต่ ความ ชอบ อย่าง อื่น ๆ ที่ โดด เคียง กับ
ข้อ ที่ ยก ชน ไว้.

บรรดา สิ่ง ที่ ทำ ได้ ยิง ชน โดย พิเศษ เรียกว่า บำเหน็จ
ที่ เรียกว่า บำนาญณณ์ คือ ทำราชการ ใน นาน ที่ ให้ เจริญ ชน
(คำ อธิบาย ใน แพนกมู มี บรรดา ศักดิ์ นี้ โดย มาก
ข้าพเจ้า ได้ คิด มา จาก คำ สอน ของ ใน กรม ราชบุรี)

มรดก พระ.

มรดก ๓๖.

พระ มรณภาพ มรดก ของ พระ ตก เป็น ของ วัด
ไม่ แบ่ง เหมือน มรดก ชาย ชรรณตา แต่ ก่อน มรณภาพ
พระ จะ ทำ พินัยกรรม ยก ให้ แก่ ใคร ก็ ได้ ตาม ลักษณะ
มรดก บท ๓๖ ซึ่ง มี ดังนี้ “ภิกษุ จุติ จาก อุตมาภาพ
แต่ คฤหัสถ์ จะ บัง เขา ทรพย์ มรดก นั้น ไม่ ได้ เหตุ ว่า
เขา เจตนา ทำ บุญ ให้ แก่ เจ้า ภิกษุ เป็น ของ อยู่ใน
อาราม ท่าน แล้ว ถ้า เจ้า ภิกษุ อุทิศ ไว้ ให้ ท่าน แก่
คฤหัสถ์ ๆ จึง รับ ท่าน ท่าน ได้ ๆ ๆ ทรพย์ นั้น
คง เป็น ของ ใน อาราม ผู้ใด จะ ว่า กต้าว เขา ท่าน ว่า
มิได้ เลย”

ทรพย์ สมบัติ ของ พระ ที่ มี อยู่ ก่อน บวช ไม่ เข้า ใน

บัญญัติ ของ บทนี้ เพราะ ไม่ ไร่ ของ เขา เจตนา ทำบุญ
และ ถ้า แม่ พระ ได้ มอบ ให้ ใคร รักษา ไว้ แทน โดย พระไม่
ได้ สละ เสีย แล้ว ททรัพย์ นั้น เป็น มรดก ซึ่ง ต้อง แบ่ง
เหมือน มรดก ชาย ธรรมดา.

อย่างไร ก็ ดี ที่ เรียก ว่า มรดก พระ หมายถึง ความ
ตลอดถึง ททรัพย์ ทั้ง สิ้น ที่ พระหาได้ ใน ระหว่าง บวช อาจ
ไม่ ไร่ ททรัพย์ ที่ เขา เจตนา ทำ บุญ เสีย ก็ ได้ พระ วัด สระ
เกษ หา กิน ทาง รับ จำนำ เกิด ประโยชน์ มาก พระ นั้น
ตาย เจ้าพนักงาน ยอม ให้ ผู้ จำนำ ได้ ถอน ททรัพย์ คืน คืน
และ เมื่อ รวบ รวบรวม เงิน แล ททรัพย์ อื่น ๆ ได้ เป็น มรดก
เท่าไร ตก เป็น ของ วัด สระเกษ ทั้ง สิ้น.

ฎีกา ๕๘๕/๑๒๓๓ ใน คำ พิพากษา ฎีกา ที่ ๕๘๕ ปี ๑๒๓๓ ที่ ดิน
พระอาจารย์ จันฉิ่ง (สมมุติ ว่า) เป็น ของ สัมภาร วัด องค์ เก่า จำเลย เป็น
สมาธิวัตร-๑. ผู้ เข้า อยู่ ครั้ง สัมภาร องค์ เก่า มรณภาพ โจทก์
ผู้ เป็น สัมภาร องค์ ใหม่ จึง พ้อง ขับ ได้ แต่ ไม่ ได้ พ้อง
ใน นาม ของ วัด ศาล ฎีกา ตัด สิ้น ว่า โจทก์ ไม่มี
อำนาจ พ้อง เพราะ ไม่ ไร่ ญาติ ผู้ ที่ ควร พ้อง เรียก ที่
ราย นี ต้อง เป็น ผู้ ซึ่ง ควร ได้ รับ มรดก สัมภาร องค์
เก่า โดย เป็น ญาติ อัน สนิท ที่ สุด.

ถ้า ถอ ความ ความ วินิจฉัย ใน คำ พิพากษา ฉบับ นี้ แล้ว
คำ พิพากษา ฉบับ นี้ เป็น อัน ตบ ต้าง ลักษณะ มรดก บท ๓๖

แต่ต่อไป มรดก พระ จะ ต้อง แบ่ง เหมือน คน ธรรมดา แต่
 ถ้าถือ ว่า ลักษณะ มรดก บท ๓๖ ยัง คงอยู่ ไม่ ถบด่าง แล้ว
 โดย ความ เคารพ อย่าง ที่ สด ข้าพเจ้า เห็น ว่า ความ
 วิจิตร งดงาม ได้ เป็น ไป โดย ความ พึง เมตตา หรือ หลง
 ลืม กล่าว คือ ศาล ฎีกา ยกฟ้อง โจทก์ เพราะ เหตุ
 ว่า โจทก์ ไม่ ได้ เป็น ญาติ กับ ผู้ตาย ของ ศาล แต่ ตาม
 ลักษณะ มรดก บท ๓๖ หา ได้ ยอม ให้ ญาติ ได้ มรดก ไม่
 กฎหมาย บทนี้ เป็น ข้อ ยก เว้น (ใน ส่วน พระ) จาก
 บัญญัติ สำหรับ คน ธรรมดา แต่ อย่างไร ก็ ดี คดี ที่
 กล่าว นี้ โจทก์ ของ แพ้ วัน ยัง คำ เพราะ โจทก์ พ้อง
 คดี อย่าง แสบ ๆ ไม่ เหมาะ กับ รูป ความ.

หมวด ๓.

วิธี แบ่ง มรดก หญิง ที่ เป็น เมีย ชาย.

มรดก ๓๕. หญิง มี สามี มรณภาพ สิ้น สมรส ใน ระหว่าง เขา
 พ.ร.บ.มรดกม.๒ ไม่ เป็น มรดก ที่ ต้อง แบ่ง เป็น ของ ผัว แล บุตร หมด เสมอ.
 พ.ร.บ.มรดกม.๒ หญิง ผู้ตาย มี สามี แต่ มี บุตร หลาน สืบ สาย
 ฎีกา ๗๓๓/๑๒๓ โฉกิต มรดก ทั้งหมด เป็น ของ สามี กับ บุตร หลาน บิดา
 น.ส่วน-อ.ศาล มารดา แล ญาติ หญิง ไม่ มี ส่วน ได้.
 ฎีกา ๒๓๕/๑๒๘ ถ้า มี เหตุ จะ ต้อง แบ่ง กัน ใน ระหว่าง ผัว กับ บุตร แล
 อ.จ-น. บุตร ต้อง แบ่ง ครึ่ง.
 พ.ร.บ.มรดก หญิง ผู้ตาย มี สามี แต่ ไม่ มี บุตร หลาน สืบ สาย
 ม. ๒ (๗) โฉกิต ต้อง พิจารณา ดู สิ้น บริคณห์ ใน ระหว่าง ผัว เมีย
 มรดก ๒๓ ถ้า มี น้อย กว่า สอง เท่า ทน สิ้น เดิม ของ ทั้ง สอง ฝ่าย แล
 ฎีกา ๓๒๘/๑๒๘ เป็น สิทธิ แก่ ผัว ทั้ง หมด. ถ้า มี สอง เท่า หรือ มากกว่า
 น.บม-น. เมื่อก สอง เท่า ญาติ ฝ่าย หญิง เรียก เอา ทน สิ้น เดิม ของ หญิง
 ไป แบ่ง เป็น มรดก ได้.
 (ทน สิ้น เดิม ที่ ญาติ ฝ่าย หญิง เรียก ไป แบ่ง นั้น แบ่ง

เหมือน มรดก ชาย ที่ ไม่มี เมีย แต่ ไม่มี บุตรหลาน
สืบสาย โฉก-ช.)

พ. ร. บ. มรดก

ม. ๒ (๒)

มรดก ๓๕.

มรดก ๒๐.

หญิงผู้ตายที่ไม่มีสินเดิมมาอยู่กับผู้ที่มีสินเดิม
นั้น ไม่มีมรดก.

ข้อยกเว้น. หญิงผู้ตายมีสามี แต่จะมีบุตรหรือไม่ก็ได้
แต่ยังอยู่กับเรือนบิดามารดา มรดกหญิง
ตกเป็นของบิดามารดาฝ่ายเดียว (มรดกหญิงเห็น
จะหมายความว่า ทนสินเดิมของหญิง เป็นข้อ
ยากว่า กฎหมายบทนี้ ยังคง ใช้ อยู่ หรือ ไม่-ช.)

มรดก ๒๒.

ข้อ ยกเว้น. หญิงผู้ตายเป็น เมีย ชาย โดยถูกข่ม
เหง หรือ โดยบิดามารดา ไม่ได้ยินยอมปลุกฝัง ให้
แต่ หญิงนั้น ไม่มีบุตร มรดกหญิง เป็น ของ บิดา
มารดา ทั้ง หหมด.

หมวด ๕.

วิธี แบ่ง มรดก หญิง ที่ ไม่มี ฝัง.

มรดก ๕๓.

มรดก ๓, ๔.

มรดก หญิง ที่ ไม่มี ฝัง เข้าใจ ว่า ต้องแบ่ง อย่าง มรดก ชาย ที่ ไม่มี ฝัง คือ แบ่ง ภาค บิดา มารดา ๑ ภาค ญาติ ๑ แต่ ถ้า มี หนี้ ๕๐๐ ไร่ ขึ้นไป แบ่ง ภาค หลวง ๑.

หมวด ๕.

มรดก ภาค ญาติ.

พ.ร.บ. มรดก ๓๒๓ ถ้า ผู้ มรณภาพ มี บุตร มรดก ภาค ญาติ ให้ ได้ แก่
ม. ๓ วรรค ๑. บุตร เท่านั้น

ถ้า บุตร คน โต ตาย แต่ มี บุตร สืบ สาย โสด อยุ่ (คือ หลาน ผู้ ตาย) หลาน ผู้ ตาย นั้น รับ มรดก แทน บิดา มารดา ซึ่ง เป็น บุตร ผู้ ตาย ได้.

ถ้า ผู้ ตาย มี บุตร หลาน สืบ สาย โสด แล้ว ญาติ อื่น ที่ ไม่ ได้ สืบ สาย โสด จะ เอา มรดก ภาค ญาติ ไม่ ได้.

ฎีกา ๖๖/๓๑๐
เจ้าหนานคำ-
เจ้าหอม.
อนึ่ง ถ้า บุตร ได้ รับ มรดก แล้ว หลาน ซึ่ง เป็นบุตร
ของ บุตร นั้น ขอ ส่วน มรดก ด้วย ไม่ได้.

พ.ร.บ.มรดก ๓๒๓
ม. ๓ ข้อ ๒.
ถ้า ผู้ตาย ไม่มี บุตร หลาน สืบ สาย โฉก หรือ มี
แล้ว ตายหมด ภาค ญาติ นี้ ให้ ได้ แก่ พี่ น้อง ร่วม บิดา
มารดา แต่ ถ้า พี่ น้อง คน ใด ตาย เสีย แล้ว ก็ ให้ บุตร
รับ แทน. เมื่อ ผู้ตาย มี พี่ น้อง ร่วม บิดา มารดา กัน เช่น น
แล้ว ผู้อื่น นอก จาก นี้ เรียก ร้อง มรดก ภาค ญาติ ไม่ได้.

พ.ร.บ.มรดก ๓๒๓
ม. ๒ ข้อ ๓.
ถ้า ผู้ มรณภาพ ไม่มี บุตร หลาน สืบ สาย โฉก แต่ ไม่
มี พี่ น้อง ร่วม บิดา มารดา ที่ จะ รับ มรดก ภาค ญาติ ดัง กล่าว
ข้าง ต้น แต่ บิดา หรือ มารดา ยังมี ชีวิต อยู่ เช่น นี้ แล้ว
กฎหมาย ไม่ ให้ มี มรดก ภาค ญาติ ภาค ญาติ เป็น อัน เด็ก
ถ้า บิดา มารดา ก็ ตาย เสีย หมด ด้วย แล้ว เด็ก
ภาค บิดา มารดา ก็นับ มี ภาค ญาติ เช่น ได้ แก่ พี่ น้อง
ร่วม บิดา อย่าง เดียว หรือ มารดา อย่าง เดียว หรือ ผู้
สืบ สาย โฉก ของ เขา นั้น.

พ.ร.บ.มรดก ๓๒๓
ม. ๓ ข้อ ๔.
ถ้า พี่ น้อง ชนิด นี้ ก็ ไม่มี ด้วย ภาค ญาติ ให้ ได้ แก่
ลุง ป้า น้า อา ถ้า คน ใด ตาย แล้ว ก็ ให้ ผู้ สืบ สาย โฉก
รับ แทน.

พ.ร.บ.มรดก ๓๒๓
ม. ๓ ข้อ ๕.
ถ้า ผู้ มรณภาพ ไม่มี ญาติ ชนิด ที่ ได้ กล่าว มา แล้ว เสีย
โดย ที่ เดียว ให้ เขา มรดก ภาค ญาติ นี้ ไม่ รวม ภาค ภรรยา

มรดก ๔๘,๓๔ ถ้าผู้ใด มรณภาพ แต่หาผู้ซึ่งควรจะได้ รับมรดก ไม่ได้ เสียเลยทีเดียว ให้ส่งทรัพย์สินทั้งหมดเข้าห้องพระคลังหลวง.

การแบ่งมรดกในระหว่างบุตรด้วยกัน.

บุตรที่รับมรดกได้มี ๓ พวก คือ.

มรดก ๔.

(๑) ถูกเมียแต่งงานแต่พระราชทาน.

(๒) ถูกเมียน้อย.

(๓) ถูกเมียทาส.

พ.ร.บ. มรดก ๓๒๓

ให้แบ่งมรดกภาคญาติให้แก่บุตรตามส่วนที่ได้

ม. ๓. ข้อ ๓.

กำหนดไว้ในกฎหมายลักษณะมรดกนั้นรายตัวตามส่วนแต่ตามเกณฑ์ที่ได้กล่าวไว้ในกฎหมายนั้น.

มรดก ๕.

บุตรที่เกิดด้วยเมียแต่งงานหรือเมียพระราชทานได้ ๓ ส่วน ถ้ารับราชการได้ ๔ ส่วน.

มรดก ๑๐

บุตรที่เกิดด้วยอนภรรยาแต่ภรรยาทูลขอพระราชทานได้ ๒ ส่วนถึง ถ้ารับราชการได้ ๓ ส่วนถึง.

มรดก ๓๓.

บุตรที่เกิดด้วยทาสภรรยาได้ ๒ ส่วน ถ้ารับราชการได้ ๓ ส่วน.

มรดก ๓๘.

บุตรคนโตมีเรือนแล้ว แต่ได้ทรัพย์สินบ้างแล้ว แต่มรดกยังมีอยู่มาก ให้ศาลแบ่งให้แต่ถึงส่วนของบุตรที่ยังไม่มีเรือน.

ถ้าบุตรที่มีเรือนแล้วได้ทรัพย์สินมากแล้ว มรดก

มีน้อย ไม่ต้องแบ่งให้บุตรที่มีเรือนแล้วนั้นอีก.

ฎีกา ๓๖๐๓/๑๒๓
อ. ฐม-อ. ก.

บุตรที่เกิดโดยทางลับซึ่งบิดาไม่รับแต่ยายไม่ได้ยกย่องเป็นหลาน รับมรดกยายไม่ได้.

ฎีกา ๕๕๒/๑๒๗.
อ. บาง-น. เดิม.

ลูกคนใดได้ทรัพย์สินของพ่อมากกว่าแม่เมื่อพ่อตายโดยพ่อได้เขาชื่อบุตรลงในโฉนดตราแดงแล้วศาลไม่จำเป็นต้องแบ่งมรดกให้อีก.

ญาติที่จะได้รับส่วนมรดกเป็นทาสหรือเป็นลูกหนี้ตาย

มรดก ๓๓.

ถ้าญาติเป็นทาสผู้ตาย แต่เป็นผู้จะได้รับมรดกให้เทียบดูมรดกที่ควรได้กับค่าตัว ถ้าเสมอกันให้ญาติหลุดเป็นไทย. ถ้ามรดกมากกว่าค่าตัวให้ ๆ ส่วนที่มากกว่านั้นแก่ทาสแต่ให้หลุดเป็นไทย. ถ้าค่าตัวมากกว่า ให้ทาสใช้ค่าตัวส่วนที่มากกว่ามรดกที่ตนจะได้รับนั้น.

มรดก ๓๒.

ถ้าญาติเป็นลูกหนี้ผู้ตาย แต่เป็นผู้ที่ควรได้รับส่วนมรดกผู้ตายด้วย ให้เทียบดูจำนวนหนี้กับส่วนมรดกที่ควรได้ โดยวิธีเดียวกันกับถ้าเป็นทาสตั้งกล่าวแล้วข้างต้น.

หมวด ๖.

มรดก ภาค ภรรยา.

มรดก ภาค ภรรยา นั้น ได้ แก่ เมีย ของ ผู้ตาย ถ้า
ผู้ตาย มี เมีย หลาย คน ภาค ภรรยา นั้น ต้อง แบ่ง กัน
เป็นส่วน ๆ ดังนี้ :-

เมีย ที่ อยู่ กับ ผู้ตาย ตั้งแต่ ๓ ปี ขึ้น ไป :-

มรดก ๕.

(๑) เมีย พระราชทาน ได้ ๓ ส่วน กึ่ง

(๒) เมีย ชนหมาก ,, ๓ ส่วน

(๓) เมีย ทด ขอ พระราชทาน แด เมียน้อย ได้ ๒
ส่วน กึ่ง.

มรดก ๕.

เมีย ที่ ได้ อยู่ กับ ผู้ตาย ยัง ไม่ ถึง ๓ ปี ได้ แต่ ครึ่ง
อัตรา ที่ กล่าว มา แล้ว.

มรดก ๖.

ถ้า เมีย คน ไตร รับ ราชการ ได้ มรดก เกิน ขึ้น อีก
๑ ส่วน.

มรดก ๖.

ทาส ภรรยา ไม่ ได้ มรดก แต่ ถ้า มี บุตร ได้ หลุด
เป็น ไทย.

มีบางเรื่อง ค้าด คัดดิน นอก เกณฑ์ นี้ คือ :-

ฎีกา ๕๐๑/๑๒๒

อ. มา-อ. ไร.

ผู้ มี เมีย ๓ คน ต่าง อยู่ บ้าน คน ละ แห่ง ผู้ ตาย
ที่ เรือน ของ เมีย คน หนึ่ง ซึ่ง หา มา ได้ กับ ผู้ คัดดิน
ให้ เป็น สิทธิ แก่ เมีย คน นั้น แต่ ททรัพย์ อื่น ที่ มี อยู่ใน
เรือน ให้ เอา ออก แบ่ง.

หญิงหม้าย.

มรดก ๕๑.

ถ้า ภรรยา ผู้ ตาย เดิม เป็น หญิง หม้าย แต่ มา อยู่
กิน กับ ผู้ ตาย ยัง ไม่ เกิน ๓ ปี ทั้ง ยัง ไม่ เกิด บุตร
ด้วย กัน ด้วย หญิง หม้าย นั้น ไม่ ได้ มรดก ผู้.

มรดก ๕๐.

ถ้า อยู่ กิน ด้วย กัน เกิน กว่า ๓ ปี แล้ว ถึง ได้ เกิด
บุตร ด้วย กัน หรือ ไม่ ก็ ได้ ได้ มรดก ผู้. (กึ่ง ส่วน?)

มรดก ๕๒.

ถ้า อยู่ กิน ด้วย กัน กับ ก็ ตาม แต่ เกิด บุตร ด้วย
กัน แล้ว แต่ เมื่อ ผู้ ตาย บุตร ยัง มี ชีวิต อยู่ หญิง
หม้าย นั้น ได้ รับ มรดก ผู้.

มรดก ๕๖.

ถ้า ถูก ตาย เสีย ก่อน ผู้ ได้ แต่ กึ่ง หนึ่ง.

มรดก ๕๓.

หญิง หม้าย โดย มี ผู้ มา แล้ว ตั้ง แต่ ๒ คน ขึ้น ไป
แล้ว จึง มา เป็น เมีย พราหมณ์ รับ มรดก พราหมณ์ ไม่ ได้.

แต่มีข้อยกเว้น คือ ถ้าผู้ตายไม่มีลูกหลานญาติ
พี่น้องที่จะรับมรดกแล้ว หญิงหม้ายซึ่งเป็นเมีย นั้น
รับมรดกได้ ถึงอยู่กินด้วยกันไม่ถึง ๓ ปี แต่ไม่
มีบุตรด้วยกันก็ต.

ฎีกา ๕๗๘/๓๒๘. ก มีเมียแล้วเมียตาย ภายหลังมาได้โจทย์ซึ่ง
อ.ตอกไม้-อ.เขี้ยว. เป็นหญิงหม้ายเป็นเมียใหม่ อยู่กินด้วยกันไม่
ถึง ๓ ปีแต่ไม่มีบุตร ก ก็ตาย อนึ่ง ก ไม่มีญาติ
สนิทหนึ่งสนิทใดเลย มีแต่จำเลยซึ่งเป็นหลานเมีย
เก่าของ ก เก็บทรัพย์ไว้.

ฎีกาตัดสินให้โจทย์ได้มรดก ก ทั้งหมด เพราะ
เหตุว่า ไม่มีใครที่น่าจะได้รับมรดกได้ ดีกว่า โจทย์.

หมวด ๗.
ภาคบิดา มารดา.

มรดกภาคบิดา มารดา นั้น ให้ได้แก่บิดา แล มารดา
ทั้ง ๒ คน.

มรดก ๓. ถ้าบิดา ตาย ยัง อยู่ แต่ มารดา หรือ มารดา ตาย

พ.ร.บ.มรดก ๓๒๓ ยัง อยู่ แต่ บิดา ก็ ให้ บิดา หรือ มารดา ที่ ยัง มี ชีวิต

ม. ๓ ข้อ ๓. อยู่ นั้น ได้ มรดก ทั้ง ภาค.

มรดก ๓. ถ้า บิดา มารดา อยู่ ร่วม กัน ให้ได้ มรดก คน ละ
ครึ่ง ภาค.

หมวด ๘.
วิธี แบ่ง มรดก ชับ ช้อน.

ฎีกา ๕๒๗/๑๒๘ “เมียตาย ททรัพย์ของเมียต้องรวมเป็นของผัว”
จนคเชนทรามาตย์- ถ้าผัวตายลงเมื่อใด บุตรจะแบ่งมรดกเป็นของ
ถึงวาทย์. มารดาชั้นหนึ่งแล้วจึงแบ่งเป็นของบิดานั้นไม่ได้. ต้อง
แบ่งเป็นมรดกของบิดาชั้นเดียว.

ข้อความข้างบนนี้ เป็นความวินิจฉัยชี้ขาดของ
ศาลแพ่ง และคู่ความไม่ยกเป็นข้อโต้แย้งในชั้น
ฎีกา ศาลฎีกาจึงปล่อยเลยตามเลย ไม่วินิจฉัย
แต่ถ้าท่านตรวจดูคำพิพากษาศาลฎีกาฉบับอื่น ๆ ท่าน
จะเห็นได้ว่า ความวินิจฉัยของศาลแพ่งในข้อนี้ผิด
ทีเดียว

ผัวเมียอยู่กินด้วยกัน ผัวตายก่อนแล้วเมียจึง
ตายก็ดี หรือเมียตายก่อนแล้วผัวจึงตายก็ดี ถ้า
แต่เขาทั้งสองเกิดบุตรหลานผู้สืบสายโลหิตด้วยกัน
ทรัพย์มรดกของผัวตายก่อนอันตกอยู่ในความปกครอง
ของผัวตายที่หลัง นั้นหาเป็นสิทธิ์แก่ผัวตายที่หลัง

แต่หาเป็นมรดกทั้งหมดไม่ กฎหมายสันนิษฐานว่า
 ผู้ตายที่หลังนั้นปกครองทรัพย์สินของกลางไว้สำหรับคน
 เดง แต่สำหรับบุตรหลานของคนด้วย ใครจะอ้าง
 ว่าผู้ตายที่หลังได้ปกครองมรดกมากกว่านี้ไม่ได้
 มรดกต้องแบ่งเป็นสองตอน คือแบ่งมรดกผัว (หรือ
 เมีย) ผู้ตายก่อนตอนหนึ่ง แล้วจึงแบ่งมรดกเมีย
 (หรือผัว) ผู้ตายที่หลังอีกตอนหนึ่ง. เช่น ก. เป็น
 ผัว ข. เป็นเมีย มีสินเดิมฝ่ายละ ๒๐๐ บาท เกิด
 บุตรชื่อ ง. ข. ตายมรดก ข. คือสินเดิมตก
 อยู่แก่ ก. ผู้เป็นสามี ก. ได้ จ. เป็นเมียใหม่
 แล้ว ก. ตาย ทรัพย์สินที่อยู่ในมือ ก. ทั้งหมด
 (รวม ๕๐๐ บาท) จึงควรแบ่งในระหว่าง ง. บุตร
 เกิดด้วยเมียเดิมกับ จ. เมียใหม่ดังนี้ คือ แบ่งมรดก
 ข. เมียเดิมก่อน ข. มีมรดก ๒๐๐ บาท แบ่ง ๒ ส่วน
 เป็นของ ง. บุตร ๓ ส่วน ๓๐๐ บาท เป็นของ ก.
 ผัว ๓ ส่วน ๓๐๐ บาท ครั้น ก. ตายมรดก ก. ก็
 คือ ๓๐๐ บาท (รับจากเมีย ๓๐๐ สินเดิม ๒๐๐) แบ่ง
 ๒ ภาค. ง. บุตรได้ ๓ ภาค ๓๕๐ บาท จ. ภรรยาได้
 ๓ ภาค ๓๕๐ บาท. ในที่สุด ง. จึงคงได้รับมรดก
 ของบิดาแถมมารดาเป็นเงิน ๕๕๐ บาท

ฎีกา ๘๕๘/๓๓๓

แก้ว มี เมีย ชื่อ นุด เกิด บุตร ชื่อ สุ่ม ๆ มี บุตร ชื่อ

18/02/2565

00662

อ. เด็ก-น. ยอด. ยอด. นุศ แด่ สุ่ม ตาย. แก้ว ได้ เมีย ใหม่ ชื่อ เด็ก
เกิด บุตร สอง คน ชื่อ ดิบ แด่ นวน แด้ว แก้ว ผู้ เป็น สามี
ตาย. ได้ ความ ว่า นุศ เมีย เก่า มี นา เป็น ดิน เดิม
(สุ่ม คิด ว่า ราคา ๓๐๐๐ บาท) แก้ว ผู้ มี ที่ บ้าน (สุ่ม คิด
ว่า ราคา ๓๓๐๐ บาท) เป็น ดิน เดิม เมื่อ นุศ ตาย ดิน เดิม
ตก อยู่ กับ แก้ว ยัง ไม่ ได้ แบ่ง วิธี แบ่ง มรดก เมื่อ แก้ว
ตาย จึง เป็น ดัง นี้ คือ (๑) แบ่ง มรดก นุศ ก่อน คือ ที่
นา ราคา ๓๐๐๐ บาท แบ่ง ๒ ภาค ได้ แก่ สุ่ม บุตร ๑ ภาค
๕๐๐ บาท (แต่ ยอด รับ แทน) ได้ แก่ แก้ว สามี ๑ ภาค
๕๐๐ บาท (๒) แด้ว แบ่ง มรดก แก้ว อีก ครั้ง หนึ่ง มรดก
แก้ว คือ ที่ บ้าน ดิน เดิม ราคา ๓๓๐๐ บาท กับ ส่วน มรดก
รับ จาก นุศ ๕๐๐ บาท รวม ๓๘๐๐ บาท แบ่ง ๒ ภาค.
คือ ภาค ภรรยา ๑ ภาค บุตร ๑ ภาค ภรรยา ๗๐๐ บาท
ได้ แก่ เด็ก เมีย คน หลัง ภาค บุตร ๗๐๐ บาท แบ่ง ๓ ส่วน
ได้ แก่ สุ่ม (ยอด แทน) ดิบ แด่ นวน คน ละ ส่วน ๆ ละ
๓๐๐ บาท ใน ที่ สุด จึง เป็น ดัง นี้ :-

เด็ก (เมีย ที่ ยัง อยู่)	ได้	๗๐๐ บาท
ยอด (บุตร สุ่ม แด่ นุศ)	ได้	๘๐๐ ,,
ดิบ (บุตร เกิด ด้วย เด็ก)	ได้	๓๐๐ ,,
นวน (บุตร เกิด ด้วย เด็ก)	ได้	๓๐๐ ,,

รวม มรดก แก้ว แด่ นุศ ๕๓๐๐ บาท

ฎีกา ๒๕๗/๑๒๐
น. จัย-น. ชิต.

ทอง อยู่ มี ฝัง ชื่อ ชน ภรณ์ เกิด บุตร ชื่อ ชิต. เกิด
สมรส ด้วย กัน คือ ที่ ส่วน แด โรง เรือน (ที่ เสีย ว่า
ราคา ๕๐ บาท) ชน ภรณ์ ตาย ทอง อยู่ ได้ ฝัง ใหม่ ชื่อ
หลวง ไกร เกิด บุตร ชื่อ ทวน แด้ว ทอง อยู่ ตาย บันทึ
ว่า ที่ ส่วน แด โรง เรือน ราย นี้ จะ แบ่ง อย่าง ไ.

ตัดสิน ว่า ให้ แบ่ง ส่วน สมรส ระหว่าง ทอง อยู่ กับ
ชน ภรณ์ ฝัง เดิม ก่อน ทอง อยู่ ได้ ส่วน หนึ่ง (๓๐ บาท)
ชน ภรณ์ ได้ ๒ ส่วน (๒๐ บาท) ชน ภรณ์ ตาย มรดก
ชน ภรณ์ (๒๐ บาท) แบ่ง เป็น ๒ ภาค บุตร ๑ ภาค
ได้ แก่ ชิต (๓๐ บาท) เมีย ๑ ภาค ได้ แก่ ทอง อยู่
(๓๐ บาท) ส่วน ของ ทอง อยู่ จึง เป็น สมรส กับ ภาค
ภรรยา (รวม ๒๐ บาท) ทอง อยู่ ตาย มรดก ทอง อยู่
(๒๐) แบ่ง ๒ ภาค ได้ แก่ หลวง ไกร ฝัง ใหม่ ๑ ภาค
(๓๐) ได้ แก่ บุตร ๑ ภาค (๓๐ บาท) เป็น ของ ชิต
กับ ทวน คน ละ ครึ่ง (๑๕ บาท.) ใน ที่ สุด จึง ได้ ดัง นี้ :-

หลวง ไกร	๓๐ บาท
ชิต	๔๕ ..
ทวน	๑๕ ..
รวม ราคา ส่วน แด บ้าน เรือน	<u>๕๐ บาท</u>

ฎีกา ๒๓๕/๑๒๗.

อ. ๑-น. บุตร

บิดา มี เมีย คน หนึ่ง มี บุตร ด้วย กัน แล้ว เมีย ตาย
 ททรัพย์ ทั้ง หมดยุค คก อยู่ แก่ บิดา บิดา ได้ เมีย ใหม่
 ครั้น แล้ว บิดา ตาย ได้ ความ ว่า ที่ บ้าน แห่ง หนึ่ง บิดา
 กับ เมีย เดิม ได้ อยู่ กัน ด้วย กัน มา (และ เป็น สมรส)

ฎีกา ตัดสิน ว่า ให้ แบ่ง ที่ บ้าน นั้น เป็น มรดก เมีย
 เดิม เสีย หนึ่ง หนึ่ง ก่อน เหลือ เป็น ส่วน ของ บิดา เท่าไร
 จึง มา แบ่ง เป็น มรดก บิดา เช่น เดียว กับ ช่าง คั้น

โจทก์ เป็น พี่ น้อง กับ เมีย จำเลย เป็น บุตร คิด มา
 ช่าง ผ่าย ผัว เมีย ไม่มี สิ้น เดิม ผัว ตาย ก่อน แล้ว เมีย

ฎีกา ๗๗๗/๑๒๓.

อ. หุ่น-๑. พุก.

จึง ตาย ค้าง แบ่ง ตัดสิน ว่า ททรัพย์ ใน ระหว่าง ผัว เมีย
 นั้น ต้อง แบ่ง เป็น มรดก ผัว ก่อน คือ แบ่ง เมีย ๓ ภาค
 บุตร หนึ่ง ภาค ภาค เมีย ให้ โจทก์ รับ ไป โดย เป็น มรดก
 เมีย ภาค บุตร ได้ แก่ จำเลย (ถูก ตี-๗)

หญิง มี สามี คน หนึ่ง แล้ว สามี ตาย หญิง ได้ สามี ใหม่

ฎีกา ๕๐๘/๑๒๗.

อ. เหยียน-น. ตี

แล้ว สามี ใหม่ ตาย แล เมื่อ หญิง อยู่ กับ สามี คน หนึ่ง
 หญิง มี ที่ดิน หนึ่ง ครั้น หญิง ตาย มรดก ต้อง แบ่ง เป็น ๒ ตอน
 คือ แบ่ง เป็น มรดก ผัว คน หนึ่ง ก่อน แล้ว จึง แบ่ง เป็น
 มรดก หญิง (ค. แบ่ง)

ควร ตั้ง เกิด ว่า ถ้า แม้น ญาติ ซึ่ง ควร จะ ได้ รับ มรดก
 ของ ผัว (หรือ เมีย) ที่ ตาย ไป ก่อน เมีย (หรือ ผัว)

นั้น เป็น ญาติสนิทอื่น ไม่ใช้บุตรหลานผู้สืบสาย
 โดดเด็ดแล้ว อายุ ความ มรดก อาจ เป็น ข้อ คัด พ้อง ได้
 เช่น ก. เป็นเมีย ข. เป็นผัว ไม่เกิดบุตร แต่เกิด
 สิ้น บริคณห์กว่า ๒ เท่า สิ้น เดิม ของ ทั้ง สองฝ่าย ก. คาย
 ญาติฝ่าย ก. ควร ขอรับ สิ้น เดิม ของ ก. ไปแบ่งกัน
 แต่ ญาติฝ่าย ก. ไม่เรียกร้อง ค่อม มา ภาย ปี่ จน
 ข. คาย มา ^{๕*} ชน น พวก ญาติ ก. จะ ร้อง ขอ ให้ แบ่ง
 มรดก ก. ก่อน นั้น ไม่ ได้ เพราะ มรดก ก. เป็น
 สิทธิ แก่ ข. โดย ได้ ปกครอง จน อายุ ความ ถ่วง เตย
 มา แล้ว.

หมวด ๙.

เหตุที่ทำให้อำนาจรับมรดกหมดไป
หรือเปลี่ยนแปลงไป

เป็น สักขุ กับ ผู้ตาย.

มรดก ๒๓.

บุตรที่บิดา มารดา คัด ชาติ ไม่นับว่า เป็น บุตร จะ รับ
มรดก ไม่ได้.

มรดก ๒๔.

หลาน แล ธาตุญาติอื่น ๆ เช่นเดียวกับบุตรข้างบน.

มรดก ๒๕.

บุตรหญิงชาย ละ บิดา มารดา ไป อยู่ต่างเมือง บิดา
มารดา ตาย จะ กลับคืน มา เขา ทรมาย ถึง สิ้น ที่ เขา
เรือนเก่า ท่านว่าอย่าให้เลย ท่านว่า ให้แก่ผู้อยู่
ปฏิบัติ บิดา มารดา นั้น

รวม ความว่า ญาติ ที่ ไม่ เป็น มิตร จะ เขา ส่วน มรดก
ไม่ได้ หรือ อีกนัยหนึ่งว่า ญาติ ที่ เป็น สักขุ กับ ผู้ตาย
ไม่มีอำนาจ เรียก ส่วน แบ่ง

ตาม พินัยกรรม พอ ผู้พิ ได้ รับ มรดก มาก แต่ ปาน
ผู้น้อง ไม่ ได้ มรดก* ปาน จึง มี ความ บาดหมาง แด

พยายามทำลาย ความ ใน พันิชกรรม ทั้ง ปาน กับ พอน
 ฎีกา ๒๐๕/๑๒๓ ได้ เป็น ความ กัน หายไป บุคร ปาน ซึ่ง แต่ ก่อน เคย ไป
 อ. เทียนหุดย- มา หาพอน ก็ หายไป มา หา กัน ต่าง คน ต่าง ไม่ ได้ นับถือ
 อ. สิ้น กัน เช่นนี้ ฎีกาตัดสินว่า กัก ปาน รับมรดก พอน ไม่ ได้
 ฎีกา ๕๖๘/๑๒๓ ถ้า แม่ เป็น ความ กับ ลูก ยัง ไม่ พอ ที่ จะ ถือ ว่า แม่
 อ. เบียม-อ. บุน. คดี ลูก คน นน เรื่อง คดี ลูก นน ของ ดู ความ ทั้ง หมด
 รวม กัน แล้ว จึง วินิจฉัย

พระ แถ่ ตำมเนร.

มรดก ๓๖. พระ จะ รับ ส่วน แบ่ง มรดก ไม่ ได้ เว้น ไว้ แต่ เขา
 อธิศ ไว้ ให้ (โดย พันิชกรรม)

ฎีกา ๓๐๘๕/๑๓๓ แต่ พระตั้ง ออกมา เปน คฤหัสฐ์ ขอ รับ ส่วน มรดก ได้
 น. ศาด-น. นวน ถึง เจ้า มรดก มรณภาพ ใน ระหว่าง ที่ พระยัง บวช อยู่ กติ.

มรดก ๓๗. ตำมเนร รับ มรดก ได้ เหมือน คน ธรรมดา
ยก ยก มรดก.

มรดก ๔๓. ก. ญาติ ผู้ ไต่ เบียด มัง ยกย้าย ซ่อน เว้นทรัพย์ มรดก ของ
 ผู้ตาย ไว้ ท่าน ว่า อย่า ให้ ผู้ นั้น ได้ ส่วน แบ่ง

มรดก ๔๖. ถ้า พิจารณา เปน สัจ ว่า ญาติ ผู้ ไต่ เบียด มัง ยก
 ย้าย ซ่อน เว้น ทรัพย์ มรดก ของ ผู้ตาย ไว้ ให้ เรียก
 ทรัพย์ คน มา แบ่ง ได้ แต่ ไม่ ให้ ปรัง โหม หรือ ลง โทษ
 ด้วย เปน พ นอง พอง พันธ กน เอง.

มรดก ๔๓ ก. อนึ่ง ญาติ ผู้ ไต่ ไม่ ช่วย ปลง ศพ ผู้ตาย แถ่ มัน

เก็บเอาทรัพย์มรดกไปเสียก่อนปลดศพนั้น ญาติ
ผู้นั้น จะกลับมาแบ่งเอาส่วนอื่นไม่ได้ แต่ถ้าทรัพย์
ที่เก็บไปนั้นมากกว่าส่วนที่ควรได้เท่าไรต้องคืน.

ฎีกา ๓๒๘/๓๒๘.
น. บม-น.เผือก

ก. ตายทรัพย์มรดกอยู่ในความยึดถือของผัว ก
ข. ซึ่งเป็นญาติ ก มาเก็บเอาทรัพย์บางส่วนไป โดย
อ้างว่าเป็นสินเดิมของ ก ซึ่งเป็นมรดกที่ ข ควรได้
รับในคดีเช่นนั้น ศาลฎีกาตัดสินว่า มรดก ๔๓ ก. ไม่
ควรยกมาใช้.

ยกยกซ่อนเร้นทรัพย์มรดกแต่ไม่มีโทษตามที่
กล่าวมาข้างต้น เป็นแต่การในระหว่างญาติซึ่งควร
จะได้รับส่วนมรดกด้วยกัน และเป็นผู้ที่ไม่มีหน้าที่
ในกองมรดก เช่น ก. มีบุตร คือ ข. ค. ก. ตาย
ทรัพย์ของ ก. บางอย่างตกอยู่แก่ ข. ข. บิดบัง
ไว้ไม่เอาออกมาแบ่ง หรือทรัพย์บางอย่างอยู่ใน
เรือน ก. ค. แอบไปเก็บเอามาเป็นต้น.

กฎหมาย อาญา
ม. ๓๓๘ (๒.)

แต่ถ้าใคร ๆ ก็ได้รับมอบหมายทรัพย์มรดกไว้
โดยฐานเป็นผู้จัดการทรัพย์มรดกของผู้ตาย ตาม
คำสั่งของศาลหรือตามพฤติการเองก็ดี แต่บังอาจ
ยกยกทรัพย์มรดกนั้น มีความผิด ระวังโทษ
จำคุก ๖ เดือนถึง ๕ ปี แต่ปรับ ๑๐๐ บาทถึง ๕๐๐๐
บาทด้วย.

บุตร บุญ ธรรม.

กฏ. ยุกติ ๕๓

บุตร บุญธรรมรับมรดกไม่ได้ เว้นไว้แต่มีพินัยกรรม
 กฏ. เสนา บัดี้ กระทบยุกติธรรม ที่ ๕๓ มีความ ว่า บุตร
 บุญ ธรรม รับ มรดก ไม่ ได้ กฏ. นี้ อัน ที่ จริง เป็น แต่ คำ
 อธิบาย กฏ. หมาย เท่า นั้น จึง มี ข้อ ที่ ควร คิด ว่า บุตร
 บุญธรรม จะ มี อำนาจ รับ มรดก โดย ทาง หนึ่ง ทาง ใด
 นอก จาก พินัยกรรม ได้ บ้าง หรือ ไม่ ตาม กฏ. หมาย เดิม
 คือ ลักษณะ มรดก บท ที่ ๑๒ บุตร บุญ ธรรม ที่ บิดา หรือ
 มารดา เดียง มา แต่ เด็ก ก่อน อายุ ๗ ขวบ รับ มรดก บิดา
 หรือ มารดา ได้ แต่ ได้ น้อย กว่า บุตร สืบ สาย โดหิต
 ครั้น มี พระราชบัญญัติ เพิ่ม เดิม ลักษณะ มรดก ศก ๑๒๓ มรดก
 ภาค ญาติ ให้ ได้ แก่ ญาติ สืบ สาย โดหิต โดย ตรง แด
 ญาติ ชนิต ศก ญาติ ห่าง ต่อ เมื่อ ไม่ มี ญาติ ที่ ชนิต
 ญาติ ห่าง ออก ไป จึง ได้ มรดก เป็น ลำดับ กัน ผล ใน
 พระราชบัญญัติ เพิ่ม เดิม จึง มี ว่า ถ้า ผู้ มรณภาพ ยังมี
 บิดา มารดา หรือ ภรรยา หรือ ญาติ ชนิต หนึ่ง ชนิด ใด อยู่
 แล้ว บุตร บุญ ธรรม ไม่ ได้ มรดก แต่ ถ้า ผู้ มรณภาพ
 ไม่ มี บิดา มารดา ไม่ มี ภรรยา แด ไม่ มี ญาติ ชนิต หนึ่ง
 ชนิด ใด เลย ที่ เดียว นอก จาก บุตร บุญ ธรรม มี ปัญหา ว่า
 บุตร บุญ ธรรม นั้น มี อำนาจ รับ มรดก หรือ ไม่ ? ข้าพเจ้า
 ขอ ให้ สังเกต ว่า พระราชบัญญัติ เพิ่ม เดิม ลักษณะ มรดก

มรดก. ๑๒.

ไม่ได้ ห้ามขาด ไม่ให้ บุตร บุญ ธรรม ได้ รับ มรดก เสีย
 เลย จึง เห็น ว่า เมื่อ ผู้ มรดก ภาย ไม่มี เชื้อ สาย เหลือ
 อยู่ แล้ว บุตร บุญ ธรรม มี อำนาจ รับ มรดก ได้ ตาม
 กฎหมาย เดิม "หา ไร่ ส่ง มรดก เข้า ท้อง พระคลัง ขูดวง
 ไม่—ช.

หญิง หม้าย.

หญิง หม้าย รับ มรดก ผัว ได้ แต่ ไม่ได้ ให้ ดู หมวต
 "มรดก ภาค ภรรยา" (หน้า ๒๕)

หมวด ๑๐.
๕
หมมรดก.

เมื่อผู้ตายเป็นเจ้าหม.

มรดก ๓๑.

ถ้าญาติเป็นทาสผู้ตาย แต่เป็นผู้ที่จะได้รับ
ส่วนมรดก ให้เทียบดูส่วนมรดกที่ควรได้กับจำนวน
เงินค่าตัว ถ้าเสมอกัน ให้ญาติหลุดเป็นไทย ถ้า
มรดกมากกว่าค่าตัวให้ ๆ ส่วนที่มากกว่านั้นแก่ทาส
แล้วให้หลุดเป็นไทย ถ้าค่าตัวมากกว่าให้ทาสใช้
ค่าตัว ส่วนที่มากกว่าส่วนมรดกนั้น.

มรดก ๓๒.

ถ้าญาติเป็นลูกหมผู้ตาย แต่เป็นผู้ที่จะได้รับ
ส่วนมรดกผู้ตายด้วย ให้เทียบจำนวนหมกับส่วน
มรดกที่ควรได้ดู จำนวนที่มากกว่ากันเท่าใดนั้น
เป็นจำนวนที่ญาติจะได้รับเป็นส่วนมรดก. หรือจะ
ต้องใช้เช่าในกองมรดกของผู้ตาย แล้วหมนั้นเป็น
อันต่างเด็กกัน.

ฎีกา ๕๘/๓๒๓.

หม-น. เขียว.

ลูกหมของผู้ตายต้องใช้หมให้แก่ภรรยาของผู้ตาย
หาใช้มารดาของผู้ตายไม่.

ผู้ตาย เป็น ตก หน.

มรดก ๓.

ผู้ตาย เป็น หน เขา ให้เอา มรดก ออก ใช้ เสีย ก่อน.

ก หน ๓๖, ๒๖.

ก หน ๓๒.

ผู้ใด ได้รับ มรดก ผู้ตาย ไป แล้ว มากน้อย เท่าไร ต้อง ช่วย กัน ใช้ หน ผู้ตาย ตาม ส่วน.

ก หน ๓๓.

แต่ ไม่ต้อง ออก หน ของ คน.

เจ้า หน จะ พอง เรียก หน จาก ทวิพย์ มรดก ของ ผู้ตาย ต้อง พอง ใน กำหนด ๓ ปี.

ฎีกา ๒๗๐/๑๒๓.

แถว-อ. เทศ.

แต่ถ้า ผู้รับ มรดก ซึ่ง เป็น ผู้ใหญ่ รับ รอง ว่า จะ ใช้ หน นั้นแล้ว เจ้า หน ไม่จำเป็น ต้อง พอง ใน กำหนด ๓ ปี

ผู้รับ มรดก สัญญา กับ เอง ว่า จะ ช่วย กัน ออก เงิน ใช้ หน ของ ผู้ตาย แต่ ผู้รับ มรดก คน หนึ่ง ได้ ทำ

ฎีกา ๓๓๓/๑๒๗.

อ. เข็ม-อ. จีน.

สัญญา รับ ปาก คำ แก่ เจ้า หน ว่า จะ ใช้ หน ให้ แต่ เจ้า หน หา ได้ พอง เรียก หน ไม่ จน พ้น กำหนด ๓ ปี แล้ว จึง ได้ พอง ผู้รับ มรดก ทง หมด ก็ ยัง ต้อง ออก เงิน ช่วย กัน ใช้ หน ให้ แก่ เจ้า หน นน.

หมวด ๑๑.

ปกครอง มรดก.

ปกครอง เอง.

ฎีกา ๗๔๘/๑๒๖.

อ. หัน-น. อม.

มรดกที่ดินที่ได้เข้าปกครองมาด้วยกันเกินกว่า
๑ ปีนั้น ถึงภายหลังฝ่ายหนึ่งได้ออกไปเสียก็ดี
ผู้ที่ออกไปนั้นก็ยังไม่หมดอำนาจ (เว้นไว้แต่จะเข้า
อยู่ในเกณฑ์ละทิ้ง ๘ ปี ๓๐ ปี.)

ฎีกา ๓๐๗/๑๓๓

อ. ชิน-จ. คง.

อนึ่ง ถ้าที่ดินมรดกปกครองมาด้วยกันกว่าปี ๑ ปี
ภายหลังฝ่ายหนึ่งออกไปเสีย ทั้งยินยอมหรือขัดขย
ให้ฝ่ายที่ยังปกครองอยู่รับโฉนดใส่ชื่อเขาเองเป็นเจ้าของ
คนเดียว ฝ่ายที่ออกไปหมดอำนาจที่ดินเป็น
สิทธิ์แก่ฝ่ายที่มีชื่อในโฉนดทั้งหมด (ปริยายตนเอง
บิดปาก)

ฎีกา ๒๓๕/๑๒๗.

อ. จ. น. บุกร.

เมื่อผู้ใดตาย แล มรดกบางส่วนญาติได้ต่าง
คนต่างเข้าปกครอง แล บางส่วนก็ปกครองอยู่ด้วย
กันจนกว่าปี ส่วนที่ต่างคนต่างปกครองนั้นเป็นสิทธิ์

แก่ ผู้ปกครอง ส่วน ที่ ปกครอง อยู่ ด้วย กัน นั้น ให้ แบ่ง
กัน ตาม ส่วน ใน กฎหมาย.

ฎีกา ๓๗๑/๓๒๙. ถ้า ที่ดิน มี โฉนด แผน ที่ ใคร เข้า ปกครอง โดย ไม่
น. ตี-๙. เหตุ ยิน. ได้ แก่ ชู เบียร์ ว่า ตน เป็น ผู้ รับ มรดก แล้ว ถึง ปกครอง มา
พ.ร.บ. ออก โฉนด กว่า มี เศษ ก็ ไม่ เป็น สิทธิ.

ที่ ดิน ๓๒๗ ม. ๓๙, ๕๒.

ฎีกา ๓๗๒/๓๒๙. ผู้ โด ปดุง ไร่ ไร่ ชาย ของ ไร่ ใน ที่ ดิน มรดก แต่ ทัง
อ. ทบ-พ. นานติ. ไร่ ว่าง เปตา ไม่ เรียก ว่า ผู้ นั้น ปกครอง มรดก อยู่.

คำ ว่า "ปกครอง" ที่ กล่าว ข้าง ดิน นั้น หมาย ความ
ว่า ปกครอง โดย ถือ อำนาจ ตน เอง เป็น เจ้า ของ หรือ
อีก นัย หนึ่ง ว่า ปกครอง โดย อำนาจ ปรบั กษ์.

ปกครอง แทน.

ฎีกา ๓๗๘/๓๒๒.

เบียม-เยอน.

ผู้ คาย เขียน หนังสือ สั่ง ให้ ลูก คน หนึ่ง ปกครอง ยึด ถือ
ที่ ไร่ ให้ บุตร ภรรยา ทั้ง หลาย ของ ผู้ คาย บุตร ภรรยา
ฟ้อง ขอ แบ่ง ได้ ถึง จะ ไม่ ได้ ปกครอง เอง ใน กำหนด ๓ ปี
ก็ ดี เพราะ บุตร ที่ ปกครอง นั้น ปกครอง ใน นาม ของ
บุตร ภรรยา ทั้ง หมด หรือ เป็น ทรัพย์สิน ของ เขา ทั้ง หมด.

ฎีกา ๔๐๕/๓๒๗.

น. ก-อ. จัน.

ผู้ จะ รับ มรดก เป็น เด็ก ทารก มารดา หา รู้ จัก ภาษ
ภาษา ไม่ พา ไป ไร่ เสีย ที่อื่น อา ได้ ปกครอง มรดก มา
กว่า ๓ ปี ถ้า แด มี เหตุ พอ ให้ ค้าต เห็น ได้ ว่า อา ได้
ปกครอง มรดก สำหรับ เด็ก แล้ว ค้าต จะ วินิจฉัย ว่า อา ได้

ปกครอง ในนาม ของ เด็ก แต่ ไม่ยอม ให้ เด็ก สูญ
มรดก ที่ ควร ได้ โดย เหตุว่า ไม่สามารถ พ้อง ความ
ภายใน หนึ่ง ปี.

ฎีกา ๒๘๗/๑๓๓๑

น. กราน-อ. เนย.

ผู้ใด ได้ ทรัพย์สิน มรดก เขาไว้ ในมือ และได้ เป็น ผู้
ปกครอง เด็ก ผู้ซึ่ง ควร จะ ได้ รับ ทรัพย์สิน มรดก นั้น ด้วย
ศาล วินิจฉัย ว่า ผู้ นั้น ปกครอง มรดก แทน เด็ก แต่ ไม่
ยอม ให้ ถ้าง ว่า ปกครอง อยู่ โดย ถือ อำนาจ ตนเอง เป็น
เจ้าของ (หรือ โดย ความ ปรบักษ์)

ฎีกา ๒๘๗/๑๓๓๑

น. กราน-อ. เนย.

ผู้ใด ปกครอง ทรัพย์สิน ของ เด็ก อยู่ จน เด็ก มี อายุ
เป็นผู้ ใหญ่ ถ้า แม้ ว่า มี เหตุ กระทำ ให้ ผู้ ใหญ่ นั้น ยัง
ไม่ สามารถ รับ ทรัพย์สิน ของ คน มา ปกครอง เอง ได้ (เช่น
บวช) วินิจฉัย ว่า ผู้ ที่ ปกครอง แทน อยู่ เมื่อ ยัง เด็ก
ยัง ปกครอง แทน อยู่ คือ ไป ตลอด เวลา ที่ ไม่ สามารถ นั้น
ก. เป็น อ. ข. เป็น หาดาน เมื่อ บิดา ข. ตาย ข.
เป็น เด็ก ก. ปกครอง ข. แต่ ทรัพย์สิน มรดก ซึ่ง ตก เป็น
ของ ข. จน ข. อายุ ได้ ๒๐ ปี ก. จัด ให้ ข. บวช
ข. บวช อยู่ ได้ ๑๘ ปี จึง ตีกลับมา ขอ รับ ทรัพย์สิน จาก ก.
ศาล ฎีกา คัดสิน ว่า ก. ยัง คง ปกครอง ทรัพย์สิน แทน ข.
อยู่ จน ตลอด เวลา ๑๘ ปี นั้น ข. พ้อง ได้.

มรดก ของ พ่อ ซึ่ง ควร จะ แบ่ง ใน ระหว่าง แม่ กับ ลูก หรือ
มรดก ของ แม่ ซึ่ง ควร จะ แบ่ง ใน ระหว่าง พ่อ กับ ลูก นั้น ถ้า

แม้ว่า พ่อ หรือ แม่ ใช้ อำนาจ ปกครอง เสีย คนเดียว ทั้งหมด
 โดย ไม่แบ่ง ให้แก่ ลูก ศาล จะวินิจฉัย ว่า พ่อ หรือ
 แม่ ปกครอง ใช้ อำนาจ แทน ลูก ของ ตน ด้วย เสมอไป ซึ่ง
 จะอ้าง ว่า คนได้ ปกครอง โดย อำนาจ ปรบักษ์ และ ลูก ชาติ
 ปกครอง มา นาน แล้ว นั้น ไม่ ได้ (ให้ ดู นัย แห่ง คำ
 อธิบาย หมวด ๘ ว่า ด้วย วิธี แบ่ง มรดก ชั้น ชั้น) ที่
 กล่าว นี้ ไม่ เกี่ยว ถึง ญาติ ที่ ไม่สืบ สาย โสด

หมวด ๑๒
พินัยกรรม.

ฎีกา ๒๗๓/๑๒๓.

พระตจ-ชนวิเศษ

เมื่อผู้ใดมีทรัพย์สินสมบัติ แต่มีความประสงค์ว่า เมื่อ
ตนมรณภาพแล้วจะให้ทรัพย์สินสมบัตินั้น เป็นสิทธิ์แก่ผู้ใด
ผู้หนึ่ง ผู้หนึ่ง ต้องทำพินัยกรรม ความประสงค์นั้น
จึงจะสำเร็จได้.

พินัยกรรมต้องมีลักษณะดังนี้ คือ :-

มรดก ๕๘

- (๑) ขณะทำต้องมีผู้หนึ่งรู้เห็นเป็นพยานมีกำหนด
มากน้อยดังนี้.
- (ก) ชนสามัญ แต่ประสงค์ตั้งแต่ ๓ คนขึ้นไป.
- (ข) ข้าราชการ นอ ๕๐๐-๖๐๐ ตั้งแต่ ๕ คนขึ้นไป
- (ค) ข้าราชการ นอ ๘๐๐-๓๐๐๐๐ ตั้งแต่ ๖ คน
ขึ้นไป
- (ง) ข้าราชการ นอ ๓๐๐๐๐ ตั้งแต่ ๘ คนขึ้นไป.
- (จ) พระสงฆ์ ๓ คนขึ้นไป แต่ผู้หนึ่งต้องเป็นผู้ใหญ่
- (๒) เมื่อผู้อาพาธได้สั่งไว้ เด็ดขาดประการใด
ผู้หนึ่งพินัยกรรมต้องสอบถาม ทวน ๓ ครั้ง แต่พิเคราะห์

ดูว่าผู้ทำพินัยกรรมมีสติสัมปชัญญะหรือไม่ ถ้าสติเป็น
ปรกติดีอยู่จึงทำพินัยกรรมได้ ถ้าสติสัมปชัญญะ
ทำไม่ได้.

(๓) ผู้ทำพินัยกรรมต้องเจตนาหมาย เหตุการณ์ แล
ลงความพิเคราะห์ของตนไว้เป็นพยานว่าผู้ทำได้พิเคราะห์
เห็นผู้ทำมีสติบริบูรณ์ดีไม่สัมปชัญญะ.

เมื่อได้ทำโดยถูกต้องตั้งแต่วันนี้แล้ว ถึงแม้ทำได้
วันเดียว ผู้อาพาธตาย พินัยกรรมนั้นก็ใช้ได้
ถ้าผู้ทำพินัยกรรมไม่ได้ตามทวนแต่ไม่ได้เจตนาหมาย เหตุ
การณ์ที่พิเคราะห์ไว้แล้ว กฎหมายสันนิษฐานว่าผู้
มรณภาพมีอาการหนัก ไม่มีสติเสียแล้ว จึงได้
กำหนดไว้ตามบรรดาศักดิ์ตั้งแต่วันที่ทำพินัยกรรมไป
มีกำหนดดังนี้.

- (๑) พินัยกรรมของผู้มีนา ๓๐๐๐๐ ไร่ กำหนด
๓ เดือน กับ ๓๕ วัน
- (๒) พินัยกรรมของผู้มีนา ๓๐๐๐๐-๑๐๐ ไร่ กำหนด
๓ เดือน ๕ วัน.
- (๓) พินัยกรรมของผู้มีนา ๑๐๐-๕๐๐ ไร่ กำหนด
๓ เดือน ๓ วัน
- (๔) พินัยกรรมของผู้มีนาค่ากว่า ๕๐๐ ไร่ กำหนด
๓ เดือน.

(๕) พันัยกรรม ของ พราหมณ์ กำหนด ๑ เดือน
๓๐ วัน.

ถ้าผู้มรดกภาพ ๆ ในกำหนดนี้ พันัยกรรมที่ ทำโดย
ไม่ได้ ถาม ทวน แต่ไม่ได้จดหมาย เหตุ การณ์ ที่ พิเคราะห์
ไว้ นั้น ใช้ ไม่ได้ ถ้าภาย หลัง กำหนดนี้ ใช้ ได้.

คัด จาก คำ ถอน
ใน กรมราชบุรี

ถึง แม้ กฎหมาย กำหนดไว้ เช่น นี้ ก็ดี แต่ใน การ
วินิจฉัย ทุก วัน นี้ ถ้าผู้ อาพาธ นั้น มีสติ ได้ จด
รูเบียร คำสั่ง เด็จขาด ด้วย เส้น คำ นำหมึก ของ คนเอง โดย
เต็ม ตาม ความ พอใจ แต่ได้ ลง ชื่อ ประทับ ตรา เป็น
สำคัญ ต่อ หน้า ผู้ มีชื่อ ทงปวง แล้ว ถึง แม้จะไม่ได้
ทวน ถาม ถาม ครัง ตาม กฎหมาย ก็ดี ก็ต้อง วินิจฉัย ว่า
คำสั่ง ของ ผู้มรดกภาพ ซึ่ง กระทำ ด้วย คนเอง ประกอบ
ด้วย สติ สำปรัญญะ แล อาการ ปรกติ เช่น นั้น เป็น หลักถาน
จะต้อง พัง เอา พันัยกรรม นั้นได้ ไม่ต้อง อยู่ ในกำหนด,
คนใน บังคับ อังกฤษ ทำ พันัยกรรม มีผู้หนึ่ง เป็น
พยาน แต่ คน เดียว แต่ พันัยกรรม ตกษณ อังมี ตาม
กฎหมาย อังกฤษ ใช้ ได้ มี พระบรมราชวินิจฉัย ให้
บังคับ ตาม พันัยกรรม นั้น (มรดก ฮั่วเฮง บ๊อง ค่าง
ต่าง ประเทศ ๓๓๐)

ฎีกา ๒๘๗/๓๒๐
อ.จมตม-อ.กิมบุน ผู้ทำ มรดกภาพ แล้ว

พันัยกรรม เป็น คำ สั่ง เด็จขาด ซึ่ง มีผล แต่ เมื่อ
ก่อน ผู้ทำ พันัยกรรม มรดกภาพ

ผู้มีชื่อ ใน พินัยกรรม ยัง หา มีอำนาจ ตาม ข้อ ความ ใน พินัยกรรม นั้น ไม่ เพราะ ฉะนั้น ผู้ ทำ พินัยกรรม จะ ทำ พินัยกรรม ฉบับ ใหม่ ลงต่าง เด็ด ก่อน พินัยกรรม ฉบับ เก่า เสีย เมื่อ ไร ก็ ได้

ข้อ ความ ใน พินัยกรรม บางที เป็น ข้อ ยาก ที่ จะ ชี้ ชขาด ว่า หมาย ความ เพียง ไร ศาล จะ พิจารณา หัก ความ ประสงค์ ของ ผู้ ทำ พินัยกรรม โดย เอา ใ้ ครอบคลุม ข้อ ความ ใน พินัยกรรม นั้น ๆ เป็น เรื่อง ๆ ไป.

ฎีกา ๘๕๒/๑๓๓

บว. หล. นรพรรค.

น. ทำ พินัยกรรม ยก ทรัพย์สิน สมบัติ รวม ทั้ง บ้าน เรือน ให้ ท. แด่ มี คำสั่ง ต่อ ไป ว่า "ถ้า แม่ บิด ซึ่ง อยู่ กับ ข้าพเจ้า เดี๋ยวนี้ จะ อยู่ ต่อ ไป แล้ว ก็ มี อำนาจ อยู่ ได้ จน ตลอด ชีวิต" แต่ ครั้น น. ทำ พินัยกรรม แล้ว บิด ก็ ไป อยู่ เสีย ท่อน จน ท. ผู้ รับมรดก ตาม พินัยกรรม ได้ ขาย ทรัพย์สิน ให้ ผู้อื่น บิด จึง มา พ้อง ขอ อยู่ ตาม พินัยกรรม ต่อ ไป ศาล ฎีกา พิจารณา ว่า บิด หมด อำนาจ ที่ จะ อยู่ ใน ที่ ตาม พินัยกรรม นั้น แล้ว.

ฎีกา ๓๗๒/๑๒๘

อ. ทบ-หนานทิ

ผู้ ไต่ ลง ชื่อ เป็น พยาน ใน พินัยกรรม ของ คนอื่น ไม่ ได้ แปล ว่า ผู้ นั้น ยอม สละ อำนาจ ของ ตน อย่าง หนึ่ง อย่าง ใด ให้ การ เป็น ไป ตาม ความ ใน พินัยกรรม นั้น

ฎีกา ๕๓๗/๑๒๘

ฝ่าย-หล.ภูวนารถ.

พินัยกรรม ยก ทรัพย์สิน ให้ บุตร แต่ บุตร ตาย เสีย ก่อน ผู้ ทำ พินัยกรรม ส่วน พินัยกรรม ที่ ให้ บุตร นั้น หา

สัญญา ไม่ บุตร ของ บุตร รับ แทน บิดา ได้.

(มี พศ. ให้ ใน กรมราชบุรี ว่า ถ้า พันยกรรม ยก ททรัพย์ ให้ ผู้ที่มิ ได้ สืบ สาย โฉกิต แล้ว บุตร ของ ผู้ที่รับ แทน ไม่ ได้.)

ฎีกา ๖๓/๓๒๐

อ. อัม-อ. ทถาน

บิดา ทำ พันยกรรม ยก ททรัพย์ ให้ แก่ บุตร สอง คน รวม กัน ไม่ แบ่ง ส่วน ครั้น แล้ว บุตร คน หนึ่ง (เป็น เด็ก) ตาย เสีย ก่อน บิดา บุตร อีก คน หนึ่ง ได้ ททรัพย์ ตาม พันยกรรม ทั้ง หหมด.

ฎีกา ๓๐๖๗/๓๓๓

อ. คำ ใส-

อ. บุญยวง.

ผู้ใด ได้ รับ ททรัพย์ มรดก ตาม พันยกรรม ถ้า แต่ ผู้ นั้น ทำ สัญญา ยอม แบ่ง ททรัพย์ ให้ แก่ ญาติ อื่น ๆ โดย ให้ เขา สัญญา ว่า จะ ไม่ พ้อง มรดก แล้ว เขา พ้อง เรียก ททรัพย์ ตาม สัญญา นั้น ได้ เพราะ ความ ยิน ยอม ว่า เขา จะ ไม่ พ้อง ความ มรดก นั้น เป็น สิ้น จ้าง อัน ชอบ ด้วย กฎหมาย.

หมวด ๑๓.

อายุ ความ มรดก.

- รับฟ้อง ๒๓. ฟ้อง เรียก มรดก ต้อง ฟ้อง ใน ๓ ปี. เว้น เสีย แต่
ฎีกา ๓๗๗/๓๓๗. เป็น มรดก ที่ ได้ ปกครอง มา ด้วย กัน.
- อ. ขา-น. โค.
ฎีกา ๓๐/๓๓๗. กำหนด ๓ ปี ใน มรดก กิน ความ ถึง เด็ก ด้วย จะ
ตั้ง ว่า เป็น เด็ก อยู่ใน ครั้ง นั้น ไม่ได้.
- ฎีกา ๓๖/๓๒๐. อายุ ความ มรดก ๓ ปี เป็น กำหนด ที่ ใช้ ได้ ทั้ง ไปไม่
จนจนร จินตภณ- แต่ ใน ส่วน ญาติ ฟ้อง กัน เอง ถึง เป็น เจ้าหนี้ ของ ผู้ตาย
จนเฮยวเองสน. ก็ ต้อง ฟ้อง เรียก หนี้ จาก มรดก ใน กำหนด ๓ ปี.
- ฎีกา ๕๓/๓๓๗.
หต.นิเทศภณกิจ-รว
ฎีกา ๕๓๓/๓๓๐. ใน เรื่อง ฟ้อง นาย ประกัน ก็ เหมือน กัน เจ้าหนี้
จ. เฮ้งเกียเซียง ต้อง ฟ้อง ใน ๓ ปี นับ ตั้ง แล้ว วัน ถูก หนี้ ตาย ถ้า มี หนี้
-หมอเฮชตันคัน. นาย ประกัน ไม่ ต้อง รับ ผิด ชอบ.

พ.จ. แห่ง. ๑๒๗.

ม. ๑๓๐

ใน คดี แห่ง ถ้า คู่ ความ ฝ่ายหนึ่ง ตาย ระหว่าง พิจารณา
แต่ คู่ ความ อีก ฝ่าย หนึ่ง จะ ร้อง ขอ ให้ ศาล เรียก ผู้รับ
มรดก ๑ ๓ ๑ มา ว่า ความ แทน ผู้ ตาย ต่อ ไป ต้อง
ร้อง ขอ ภายใน ปี หนึ่ง นับ ตั้งแต่ วันที่ ผู้ ตาย ๑ ไป ตู ๑ กัน

แต่ มี ข้อ ยก เว้น ดัง จะ ก่อ ว่า ต่อ ไป นี้ คือ

ฎีกา ๓๐/๑๓๗.

เด็ก-คต้าย.

(๑) เมื่อ โจทก์ ได้ ใช้ อำนาจ ปกครอง มรดก นั้น มา

ด้วย กัน กับ จำเลย โจทก์ พ้อง ขอ แบ่ง ได้ ถึง เกิน

ฎีกา ๓๘๘/๑๓๘.

๑ ปี กี่ ตี

อ. ชำ-น. โค.

ฎีกา ๗๕๘/๑๒๖.

อ. หุ่น-น. อิม.

อนึ่ง ถ้า ได้ ปกครอง มรดก ที่ ติน มา จน พ้น กำหนด ๑
ปี แล้ว ถึง ภายหลัง ได้ ออก ไป เสีย ก็ ยัง ไม่ ขาด
อำนาจ ที่จะ พ้อง ขอ แบ่ง (แต่ ต้อง ยัง ไม่ เข้า เกณฑ์
ตั้งแต่ ๘ ปี ๓๐ ปี.)

(๒) เมื่อ โจทก์ ไม่ ได้ ใช้ อำนาจ ปกครอง มรดก
นั้น เอง กี่ ตี แต่ จำเลย หรือ คน โด คน หนึ่ง ได้ ปกครอง
แทน โจทก์ หรือ ใน นาม ของ โจทก์ โจทก์ พ้อง ได้ ถึง
เกิน กำหนด ๑ ปี กี่ ตี.

(ปกครอง แทน—ให้ ดู หมวด ๓๑ ว่า ด้วย ปกครอง
มรดก.)

(๓) เมื่อ มี เหตุ จำเป็น จริง ๑ ที่ โจทก์ จะ พ้อง

ภายในกำหนด ๑ ปี ไม่ได้ โจทย์ฟ้องได้เมื่อเกิน ๑ ปี
(แต่ต้องฟ้องในเวลาดังกล่าว - ข)

ฎีกา ๒๕/๑๒๓.

น. เศษ-อ. เศษ

ก. ถ้าคดีที่ โจทย์ ฟ้อง เป็น คดี เนื่อง จาก คดี อื่น
ฟ้อง เกิน กำหนดได้ ถึง คดี แรกเป็น คดี ต่อหน้า อภิบาล ก็ดี
ข. จึง คำ ขาย อยู่ใน เมือง ไทย ได้ ไป ตาย ที่

ฎีกา ๑๕๓/๑๒๓

จ. กิจว-จ. บัน

เมือง จีน ศาล ฎีกา ได้ ยัด กำหนด อายุ ความ มรดก ให้
ภรรยา ผู้ ตาย มี โอกาส มา ฟ้อง เรียก มรดก ใน เมือง ไทย ได้
(๕) เมื่อ ผู้ ที่ ปกครอง มรดก อยู่ นั้น ไม่ ใช้ ผู้ ที่ ควร
ได้ มรดก ของ ผู้ ตาย ตาม กฎหมาย เช่น ได้ ปกครอง
โดย เป็น บ่าว หรือ เอเยนต์ หรือ เป็น ญาติ ที่ ไม่ ควร ได้
ส่วน ตาม กฎหมาย เป็นต้น ถึง เกิน ๑ ปี ก็ ฟ้อง ได้

ฎีกา ๑๖๒/๑๒๗.

อ. ทองดี-น. เกศ

ก. กับ ข. มี ด้ ญญา กัน ให้ ก. เป็น นาย กอง นา
ของ ข. แบ่ง ผล ประโยชน์ กัน คน ละ ครึ่ง ข. ตาย ต่อ
มา ๒ ปี ผู้ รับ มรดก ข จึง ได้ ฟ้อง เรียก มา จาก ก.

ฎีกา ตัดสิน ว่า ก. อ้าง กำหนด ฟ้อง มรดก ภายใน
๑ ปี มา คดี ฟ้อง ไม่ได้.

ฎีกา ๓๐๘๕/๑๓๓

น. ศาส-น. นวน.

ค. ตาย. โจทย์ เป็น หลาน ค. โดย ทาง สืบ สาย
โลหิต จำเลย เป็น แด่ ลูก พี่ หรือ ลูก น้อง ของ ค. ซึ่ง
ไม่ ควร จะ ได้ รับ มรดก ค. เพราะ โจทย์ เป็น ญาติ ที่
สนิท กว่า แต่ โดย เหตุ ไร เหตุ หนึ่ง จำเลย ได้ ปกครอง
มรดก มา กว่า ๒ โจทย์ จึง มา ฟ้อง เรียก

ศาลฎีกาตัดสินว่า โจทย์เรียกได้ จำเลยอ้าง
อายุ ความ ๓ ปี ไม่ได้

ฎีกา ๖๘๓/๑๒๒. (๕) ในเรื่องจำนำที่ดิน ผู้รับจำนำฟ้องผู้
อ. แก้ว-อ. เขียว. ได้รับ มรดกที่ดินได้ ถึงผู้จำนำตาย มากกว่าปีที่
คดี.

ฎีกา ๕๘๐/๑๒๓. (๖) ถ้าผู้ตายเป็นลูกหนี้ใคร แต่ผู้รับมรดก
แหวน-อ. เกศ. ซึ่งเป็นผู้ใหญ่ได้รับรองว่าจะใช้หนี้นั้นแล้ว เจ้าหนี้
ฟ้องเมื่อพ้น ๓ ปีได้.

ฎีกา ๓๓๓/๑๒๘. อนึ่งเมื่อผู้รับมรดกที่รับรองหนี้ของผู้ตายได้ใช้
อ. เชื่อม-อ. จีน. หนี้ นั้นไปแล้ว ผู้หนีมีอำนาจฟ้องขอให้ผู้รับมรดก
คนอื่น ๆ ช่วยใช้หนี้ นั้นได้ โดยไม่ต้องดูอายุความมรดก.

ฎีกา ๓๗๓/๑๒๘. (๗) ที่ดินโฉนดแผนที่ ๆ มีชื่อผู้ตาย ถ้าญาติ
น. สี่-จ. เถื่อนน. ผู้ใดเข้าปกครองโดยไม่ได้ แก่ฐเบียงว่าตนเป็นผู้รับ
พ.ร.บ.ออกโฉนด มรดกแล้ว ถึงจะได้ปกครองมากกว่าปีก็ไม่เป็นสิทธิ์
ที่ดิน ๑๒๗ ม. ๓๘. ญาติอื่นฟ้องเรียกได้.

(๘) เมื่อมีคดีเรื่องแบ่งมรดกเกิดขึ้นในศาลใน
ฎีกา ๕๕๘/๑๒๘ กำหนดอายุความแล้ว คนอื่นมีอำนาจร้องขอ ส่วน
อ. วอน-อ. รอด แบ่งเข้ามาในจำนวนได้ ถึงจะมาขอเมื่อพ้นกำหนด
อายุความแล้วก็ได้.

(๙) เมื่อศาลได้พิพากษาให้เก็บส่วนมรดกไว้
ฎีกา ๕๕๘/๑๒๘. ให้ใคร ผู้ที่จะได้รับส่วนนั้นจะมาขอรับเอาไปเมื่อไร
อ. วอน-อ. รอด ก็ได้ ไม่จำเป็นต้องมาใน ๓ ปี.

พ.ร.บ. ดัมระดาบ (๓๐) ถ้าเจ้าหน้จะฟ้องขอให้กองมรดกของลูก
 ๓๓๐. มี. ๓๓. หน้ ดัมระดาบเจ้าหน้ต้องฟ้องใน ๖ เดือนนับแต่วันลูก
 หน้ มรณภาพ.

นำที่สืบ ผู้ใดอ้างกำหนดอายุความมรดกเป็นบทตัดฟ้อง
 ฎีกา ๖๘๖/๓๓๓ เป็นนำที่ผู้หน้จะต้องนำสืบให้สม (หรืออีกนัยหนึ่ง
 จ. หัดมเตียงเซียง ว่า ตามกระบวนการพิจารณาผู้ใดอ้างว่าพ้นกำหนดอายุ
 -จ. ถ่ายหัวฮม. ความต้องสืบพยานก่อน)

วิธีนับ ถ้าได้ความเพียงว่า เจ้ามรดกตายในเดือน
 ฎีกา ๖๘๖/๓๓๓ มีนาคม ๓๒๗ แด่โจทก์ยื่นฟ้องในวันที่ ๓๒ มีนาคม ๓๒๘
 จ. หัดมเตียงเซียง เช่นนี้ไม่เรียกว่า โจทก์ฟ้องเกินกำหนด ๓ ปี เพราะ
 -จ. ถ่ายหัวฮม. เจ้ามรดกอาจตายระหว่างวันที่ ๓๓ ถึง ๓๓ มีนาคม
 ๓๒๗ ก็ได้.

หมวด ๑๕.

คดีสิน ความ มรดก.

ไม่ร้องขอ.

มรดก ๕๗.

ญาติผู้ใดรู้แล้วว่าเขาฟ้องมรดกกัน แต่ไม่
ได้ร้องขอส่วนแบ่ง มรดก ๕๗ ว่าอย่าให้ส่วนแบ่งเลย
พระราชบัญญัติเพิ่มเติม ลักษณะ มรดก ๑๒๓ มาตรา
๕ มีว่า

พ.ร.บ. มรดก ๑๒๓

ม. ๕.

“ถ้าผู้มรดกภาพมีญาติอื่นอีกที่ควรได้รับมรดก
ตามกฎหมาย แต่คนพวกนั้นหามาร้องขอไม่ ศาลมี
อำนาจเรียกตัวมาถามว่าจะเอาส่วนหรือไม่ ถ้าอยู่
บ้านอื่นเมืองไกลจะเรียกมาถามไม่ได้ ให้ผู้จัดการ
แบ่งจะเป็นญาติหรือใคร ๆ ก็ดีเก็บส่วนไว้ให้.”
อยุติธรรม.

ฎีกา ๕๕๕/๑๒๑

อ. กั้น-อ. แพ.

กฏ. ยุติ. ๑๓.

ถ้าจะตัดสินความมรดกตรงไป ตามกฎหมายจะไม่
เป็นยุติธรรม ผู้พิพากษา มีอำนาจนำความขึ้นกราบ
บังคมทูลพระกรุณาขอพระราชทานพระบรมราชวินิจฉัย

คำ ท้าศพ.

ฎีกา ๓๕๕/๓๓๘. จะ แบ่งทรัพย์สิน ของผู้ ตายไว้ ท้าศพ มากน้อยเท่าใด ต้อง
น. แม้น-อ.เป็ถียน แด้ว แค ยศ บวรตาศักดิ์

ตัดสิน นอก ทาง พ้อง.

ฎีกา ๕๕๓/๓๒๖. ลูกเชย พ้อง ขอ แบ่ง ดินเดิม ของ ภรรยา ที่ ตาย ซึ่ง แม่
น. เชย-อ.แดง. ยาย เก็บ เขา ไป แต่ ลูกเชย มี บุตร กับ ผู้ ตาย และ ยัง
มี ชีวิตอยู่ (ตาม กฎหมาย ดิน เดิม นั้น ต้อง เป็น ของ
ผัว กับ บุตร) ศาล ไม่ จำเป็น ต้อง แบ่ง ทรัพย์สิน นั้น ให้
แก่ แม่ ยาย ตัดสิน ให้ ลูก เชย ได้ ทรัพย์สิน ทั้ง หมดยุได้.

ฎีกา ๕๕๒/๓๒๖. โจทย์ พ้อง เรียก ทรัพย์สิน ของผู้ ตาย ทั้งหมด จาก จำเลย
อ.เบี่ยม-อ.สอาด. แต่ ได้ ความ ว่า ทรัพย์สิน ที่เรียก นั้น เป็น มรดก ที่ควร แบ่ง กัน
ศาล ตัดสิน แบ่ง เสีย ที่ เดียว โดย ไม่ ต้อง ให้ พ้อง ใหม่ ได้.

โจทย์ พ้อง ขอ แบ่ง ทรัพย์สิน มรดก โดยอ้าง ตน ว่า เป็น
ฎีกา ๘๒๓/๓๒๓. บุตร บุญ ธรรม ของ ผู้ ตาย ศาล ถ่าง ตัดสิน ยก พ้อง โจทย์
อ. เขียน-อ.วัน. เพราะบุตร บุญธรรม รับ มรดกไม่ ได้ ตาม กฎหมาย. แต่

ตัดสินให้ เขาทรัพย์สินออก แบ่ง ใน ระหว่าง ญาติ กับ เมียผู้ ตาย

ฎีกา ตัดสิน ว่า ศาล ถ่าง ผิด เมื่อ พ้อง โจทย์ ไม่ ควร
รับ ไว้ พิจารณา ศาล ควร ยก พ้อง เสีย ทั้ง เรื่อง.

ฎีกา ๕๕/๓๒๗ โจทย์ พ้อง เรียก กรรมสิทธิ์ ที่ ดิน ถึง จะ ได้ ความ
อ. ผิว-จ. เศษ. ว่า เป็น ของ กตาง ควร แบ่ง เป็น มรดก ศาล ก็ ไม่ ตัดสิน
แบ่ง เพราะ โจทย์ พ้อง ผิด ถาน เว้นแต่ จะอ้าง ถาน มรดก.

ข้อ ความ น เกิด แก่ คดี ระหว่าง ข้าแดงผิว ใจทย จันเคย
 จำเลย และ เต็ม ข้าพเจ้า คิด ว่า จะ เปน บรรทัด ชูาน
 อันดี ต่อ ไป แก่ มา ใน ชั้น หลัง ๆ นี้ ข้าพเจ้า ได้ เห็น
 คดี หลาย เรื่อง ซึ่ง ใจทย พ้อง โดย อ้าง กรรมสิทธิ์ แต่
 พิจารณา ได้ ความ ว่า เปน มรดก ที่ ควร แบ่ง ศาล แบ่ง
 เลย เสีย ที่ เดียว การ ที่ ศาล เอื้อ เพื่อ ตั้ง น ก็ นับ ว่า
 เปน ประโยชน์ แก่ คู่ ความ อยู่ ส่วนหนึ่ง ที่ ไม่ ต้อง พ้อง ร้อง
 กัน ใหม่ แต่ ข้าพเจ้า รู้ ดี ว่า ฝ่าย จำเลย อาจ มี ทาง เสีย
 เบียดมาก เปน น้า ที่ ของ ทนาย จะ ระวาง อธิบาย ความ
 ให้ ศาล เห็น ทาง เสีย เบียด ของ คดี ฝ่ายตน เสีย แต่ ตน มี ข้อ
 เพื่อ บาง ที่ จะ ได้ เพิ่ม ประเด็น สืบ กัน ขึ้น อีก หรือ พิจารณา
 เพิ่ม เติม กัน ใหม่.

ฎีกา ๓๒๐๘/๓๓๓
 อ. เหว่า-น. ทัด

ตาม คำ พิพากษา ศาล ฎีกา ใน คดี ระหว่าง ข้าแดงเหว่า
 ใจทย นาย ทัด จำเลย ศาล ฎีกา อ้าง พระราชบัญญัติ
 วิธี พิจารณา ความ พัง คก ๓๒๗ ม. ๓๘ (๒) เปน
 หลัก ใน การ พิพากษา เบียดน คดี เรียก กรรมสิทธิ์ เปน
 คดี มรดก ดัง กล่าว มา แล้ว ต่อ ให้ เห็น ว่า ศาล วินิจฉัย
 บท กฎหมาย ข้อ นี้ โทง มาก ถึง กับ ยอม แปร ประเด็น
 ความ ที่ เขา พิพาท กัน.

18/02/2565

สารบัญ เล่มนี้
กฎหมาย มรดก

ก.

กอง มรดก

— อำนาจ แล ความ รับผิดชอบ ใน
กรรมสิทธิ์ ๓.

— กรรมสิทธิ์ เปลี่ยน ๔.

กราบ บังคม ทูล

— อำนาจ คัด นำ ๖, ๕๕.

ค.

คำ ทักท้วง ๕๖.

ญ.

หญิง

— หญิง มรณภาพ ๓๗, ๓๐.

— หญิง ผู้มรณภาพ อยู่ กับ บิดา มารดา ๓๘.

— หญิง ผู้มรณภาพ เป็น เมีย โดย ถูก ช่มเหง ๓๙.

— หญิง หม้าย ๒๕, ๓๗.

ญาติ

—	ญาติ เป็น ศักุ	๓๔.
—	ญาติ สนิท คัด ญาติ ห่าง	๒๐.
—	ญาติ ยัก ฆอก มรดก	๓๕.
—	ญาติ ไม่ ขอ ส่วน มรดก	๕๕.

ด.

คัตสัน

—	คัตสัน มรดก	๕๕.
—	คัตสัน นอก พ้อง	๕๖.

น.

*
หน

—	ผู้ตาย เป็น เจ้า หน*	๓๗.
—	ผู้ตาย เป็น ลูก หน*	๔๐.
—	หน พินัยกรรม	๔๕, ๔๗.

บ.

แบ่ง มรดก

—	วิธี แบ่ง ทัว ไป	๔.
—	ญาติ แบ่ง กัน เอง	๖.
—	คัง ผู้ แบ่ง	๗.
—	แบ่ง มรดก ชาย	๓๓.

—	แบ่ง มรดก หญิง	๓๘,	๒๐.
—	แบ่ง ภาค ภรรยา		๒๔.
—	แบ่ง ภาค ญาติ		๒๐.
—	แบ่ง ระหว่าง บุตร	๒๐,	๒๒.
—	แบ่ง ภาค บิดา มารดา	๓๒,	๒๗.
—	แบ่ง มรดก ชับ ช้อน		๒๘.
บิดา มารดา			
—	ภาค บิดา มารดา	๓๒,	๒๗.
—	บิดา มารดา หย่าร้าง กัน		๒๗.
บำเหน็จ บำนาญ			
—	อธิบาย บำเหน็จ บำนาญ	๓๓,	๓๔.
บุตร			
—	บุตรผู้ มรณภาพ	๒๐.	
—	บุตรรับ มรดก	๒๐.	
—	แบ่ง ระหว่าง บุตร	๒๐,	๒๒.
—	บุตรเมีย หดวง	๒๒.	
—	บุตรเมีย น้อย	๒๒.	
—	บุตรเมีย ทาส	๒๒.	
—	บุตรทาง ถับ	๒๒.	
—	บุตรมี เวื่อน	๒๒.	
—	บุตรที่ บิดา มารดา คัด	๓๔.	

— บุตรี บุญธรรม		๓๗.	
	ป.		
ปกครอง มรดก	๕.	๗.	๕๓.
	ผ.		
ผู้จัด แบ่ง มรดก			
— นาท			๓.
— ยก ยอก			๓๖.
ผู้รับ มรดก			
— นาท			๓.
— ไม่มีผู้รับ	๗.	๒๒.	๒๕.
— เปน ทาษ หรือ ตก ทน		๒๓.	
ผู้มี บรรดา คักดี			
— มรณภาพ		๓๑.	๓๓.
— ไม่มี ภรรยา		๓๒.	
ผู้เมีย			
— มรดกผู้เมีย			๓.
	พ.		
พินัยกรรม			
— ให้ โดย		๗.	
— พินัยกรรม พระ		๑๕.	

—	ลักษณะท่า	๔๕.	
	พราหมณ์		
—	มรดก พราหมณ์		๓๓.
—	หม้าย เมีย พราหมณ์		๒๕.
	พทยา		๓๔.
	พระ มรณภาพ		๓๕.
	พระ แด แณร รัย มรดก		๓๕.
	พ หอง รัย มรดก		๒๓.

พ.

	พอง		
—	พอง ขอบ แบ่ง	๕,	๕๐.
—	พอง เร็ว กน มรดก	๕๐.	๕๐.
—	พอง นาย ประกัน		๕๐.
—	พอง เรือ จำนำ		๕๓.
—	พอง ถม ละตาย		๕๔.
—	ถาน พอง	๕๖,	๕๗.

ภ.

	ภรรยา		
—	ภรรยา มรณภาพ	๓๗,	๓๒.
—	ภรรยา พระราชทาน	๒๔.	

—	ภรรยา ชั้น หนึ่ง	๒๔.	
—	ภรรยา ทด ขอบ	๒๔.	
—	ภรรยา น้อย	๒๔.	
—	ภรรยา อยู่กิน ๓ ปี	๒๔.	
—	ภรรยา รับราชการ	๒๔.	
—	ทาส ภรรยา	๒๔.	
—	ภรรยา หม้าย	๒๕,	๓๗.

ม.

มรดก

—	แบ่ง มรดก		๓.
—	มรดก ผู้ ไร้ชื่อ เมีย	๓,	๓๗.
—	มรดก ภาค หลวง	๓๓.	
—	มรดก พรหมณ์	๓๓.	
—	มรดก ภาค บิดา มารดา	๓๒, ๒๓,	๒๗.
—	มรดก ภาค ภรรยา	๓๒, ๒๓,	๒๔.
—	มรดก ภาคญาติ	๓๓,	๒๐.
—	มรดก ชาย	๓๓.	
—	มรดก พระ	๓๕.	
—	มรดก หญิง	๓๗,	๒๐.
—	มรดก ชั้น ชั้น	๒๗.	
—	ยก ยอก มรดก	๓๕.	

— มรดก มี หน	๓๘.	
— มรดก ถ่ม ณะถาย	๕๓.	
— ความ	๘,	๕๓.

จ.

รับ ผิด ชอบ

— กอง มรดก รับ ผิด ชอบ	๓,	๒.
------------------------	----	----

ก.

หลาน

— หลาน รับ มรดก	๒๐.
— หลาน ที่ ถูก ตัด	๓๔.
ดุง บ้า หน้า ๓๐ รับ มรดก	๒๓.

ข.

วัด รับ มรดก พระ	๓๕.
------------------	-----

ค.

สมรส ของ ผู้ตาย	๓๗.
-----------------	-----

ด.

ให้ มรดก

— อธิบาย ให้	๗.
--------------	----

— ให้ โดย พิษักรรณ	๗.	
อ.		
อำนาจ		
— ใน กอง มรดก	๓.	๒.
— อำนาจ รับ มรดก	๓๔.	
อายุ ความ มรดา	๕.	๕๐.
— คัด พ้อง		๓๓.
— นำ ที่ สืบ	๕๔.	
— วิธ ี นบ	๕๔.	
อุท ีศ มรดก	๗.	
อย ศิกรรณ	๖.	๕๕.